

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Místo činu a jeho trestněprávní význam

Vít Kubal

PLZEŇ 2018

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Plzni, dne 27. března 2018

.....
Vít Kubal

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval všem, zejména vedoucímu práce Doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady, které vedly ke zpracování této práce.

1. ÚVOD.....	1
2. MÍSTO ČINU	2
2.1. MÍSTO ČINU Z HLEDISKA TRESTNÍHO PRÁVA	4
2.2. MÍSTO ČINU V KRIMINALISTICKÉM POJETÍ.....	8
2.2.1. <i>Kriminalisticky významná místa</i>	11
3. OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU	12
3.1. POJEM A ÚČEL OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU	12
3.2. PRÁVNÍ ÚPRAVA OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU	14
3.3. DRUHY OHLEDÁNÍ	15
3.3.1. <i>Ohledání podle charakteru ohledávaného objektu</i>	15
3.3.2. <i>Ohledání podle posloupnosti ohledání</i>	20
3.4. OBECNÉ ZÁSADY OHLEDÁNÍ	22
3.5. SPECIFICKÉ ZÁSADY OHLEDÁNÍ	23
3.6. SUBJEKTY OHLEDÁNÍ.....	24
3.7. PRVNÍ ZÁSAH NA MÍSTĚ ČINU	26
3.8. PŘÍPRAVA OHLEDÁNÍ MÍSTA ČINU	28
3.9. VLASTNÍ OHLEDÁNÍ	30
3.9.1. <i>Orientační ohledání</i>	30
3.9.2. <i>Podrobné ohledání</i>	31
3.9.3. <i>Závěrečná fáze</i>	33
3.10. HODNOCENÍ VÝSLEDKŮ	34
3.11. NEGATIVNÍ OKOLNOSTI	34
3.12. DOKUMENTACE OHLEDÁNÍ.....	36
3.12.1. <i>Protokol</i>	37
3.12.2. <i>Kriminalistická fotografie</i>	38
3.12.3. <i>Videodokumentace</i>	39
3.12.4. <i>Kriminalistická topografická dokumentace</i>	40
4. STOPY A MÍSTO ČINU	42
4.1. POJEM STOP A JEJICH DĚLENÍ	42
4.1.1. <i>Paměťové stopy</i>	43
4.1.2. <i>Materiální stopy</i>	45
4.1.3. <i>Druhy materiálních stop:</i>	45
4.1.3. <i>Mikrostopy</i>	47
4.1.4. <i>Dělení mikrostop</i>	47
4.2. DĚLENÍ STOP PODLE ODVĚTVÍ KRIMINALISTIKY, KTERÉ SE DANÝMI STOPAMI ZABÝVÁ..	49
4.2.1. <i>Daktyloskopické stopy a způsob jejich vyhledávání a zajištění</i>	49
4.2.2. <i>Odorologické stopy a způsob jejich vyhledávání a zajištění</i>	52
4.2.3. <i>Mechanoskopické stopy a způsob jejich vyhledávání a zajištění</i>	54
4.2.4. <i>Trasologické stopy a způsob jejich vyhledávání a zajišťování</i>	57
4.2.5. <i>Biologické stopy a systém jejich vyhledávání a zajišťování</i>	60
4.3. <i>Význam kriminalistických stop</i>	63
5. ZÁVĚR	65

1. Úvod

Dodnes si s úsměvem vybavuji okamžik, kdy jsem poprvé viděl ohledání místa činu. Bylo mi kolem šesti let a v televizi jsem s velkým zájmem sledoval černobílý film. Scéna zobrazovala místo vraždy, která se odehrála v bytě. Fascinovalo mě, jak kriminalistický technik přejíždí malým štětečkem po skle vitríny a nanáší na něj šedostříbrný prášek. Následně ustříhl kousek folie a tu přilepil na místo, kam předtím nanášel prášek. Za několik okamžiků jsem se dozvěděl, že právě sejmul otisk prstu - stopu a jestliže se kriminalistům podaří otisk ztotožnit, může je to posunout o kus blíže ke zjištění osoby pachatele. Můj údiv podtrhlo to, že na základě této stopy, zajištěného otisku prstu následně kriminalisté z mordparty dopadli pachatele vraždy. Tenkrát sem to vnímal jako kouzlo. V tu dobu jsem ještě netušil, že zhruba po čtrnácti letech se i já stanu tímto, v mých dětských očích, kouzelníkem, naučím se snímat nejen otisky prstů a následně je evidovat jako stopy, zajištěné na místě činu. Stal jsem se totiž příslušníkem Policie České republiky. Během svého služebního poměru jsem zjistil, jak je místo činu a způsob jeho zachycení pro potřeby trestního řízení, tedy ohledání místa činu, důležité. Tato činnost mě ze všech činností, které trestní proces provázejí, bavila nejvíce a z tohoto důvodu, když jsem mezi tématy pro výběr diplomové práce uviděl téma „Ohledání místa činu a jeho trestněprávní význam“, byla pro mě volba tohoto tématu samozřejmostí.

V této práci objasním, co se skrývá pod pojmem místo činu, rozdělím místo činu z několika hledisek a objasním, jaká je jeho úloha v trestním řízení.

V další kapitole se zaměřím na způsob zadokumentování místa činu pro účely trestního řízení, čímž je bezpochyby ohledání místa činu. Zmíním se i o ostatních typech ohledání, zásadách, které musejí být v průběhu ohledání dodržovány, uvedu subjekty, které se ohledání účastní. Bez řádné dokumentace, by sebelepší ohledání nemělo smysl, uvedu tedy i způsoby, jakými se ohledání dokumentuje, aby mohlo v trestním řízení splnit svůj účel.

Při ohledání dochází k vyhledávání a zajišťování stop, jakožto důkazních prostředků. Poslední kapitola bude proto věnovaná stopám, jejich rozdělení, způsobu jejich vyhledávání, zajišťování a také jejich významu.

2. Místo činu

Každá událost, jev či skutečnost je předmětem poznání. Základem této události, jevu či skutečnosti bývá obvykle lidská činnost, ale může jím být i jiný podnět, například přírodní síla. Vnější výrazem této události jsou konkrétní skutečnosti, odrážející se v místě a čase. Tyto skutečnosti, zapsané v materiálním prostředí, jsou odrazem určitých konkrétních událostí, případně odrazem skutečností, jež konkrétní události předcházely, případně vznikaly v jejím průběhu. Vzájemným působením jevu, události či skutečnosti a materiálního prostředí dochází k modifikaci obou těchto stran, tedy jak materiálního prostředí, tak předmětného jevu, události či skutečnosti. A právě ono vzájemné působení je předmětem poznání.

„Na základě dialektického zákona o vzájemné souvislosti a vzájemné podmíněnosti jevů hmotného světa lze učinit závěr, že vzájemná souvislost je při odrazu jednou z nutných a univerzálních souvislostí objektivní skutečnosti, je-li každý hmotný proces v nutné souvislosti s procesy jinými, pak neexistují izolované jevy. Z toho také vyplývá, že neexistují jevy zásadně neodrazitelné.“¹

Dochází tedy k odrazu trestné činnosti v určitém materiálním prostředí a tento odraz probíhá dle určitých zákonitostí. Odraz se projevuje formou stop zanechaných jak na materiálních předmětech, tak stop uchovaných ve vědomí lidí. Mírou možnosti poznání těchto odrazů je dána možnost dokázání trestné činnosti. Jako důvod, proč můžeme hovořit v případě trestného činu o odrazu, uvádí např. Protivinský:

„Dochází ke vzájemnému působení události trestného činu jako materiálního systému (především pachatele, jím použitých nástrojů a prostředků aj.) na jedné straně a vnějšího prostředí (především místa činu, napadených předmětů, oběti aj.) i ve vědomí lidí (např. svědků) jako materiálních systémů na

---

¹ BĚLKIN, R.S., VINBERG, A.I. *Kriminalistika, Obščeteoretičeskije problémy*. Juridičeskaja literatura.1973, s. 23

*druhé straně. Míra vzájemného působení je určována nejen vlastnostmi těchto systémů, nýbrž i dalších systémů účastnicích se nějak, třeba podružně, procesu vzájemného působení.*²

Materiální prostředí, ve kterém je odraz vytvořen může mít různá pojmenování, jedním z nich může být místo činu. Výše popsané skutečnosti jsou důvodem důležitosti místa činu pro objasnění vyšetřované události. Mnohdy se dokonce stává, že je místo činu jediný zdroj informací o spáchaném činu. Bezpochyby se jedná o nejdůležitější místo pro nalézání stop, které pachatel zanechává v okolním materiálním prostředí jako hmotné změny, které jsou projevem pachatelova jednání. Čím jsou stopy hodnotnější a čím větší počet jich pachatel zanechá, tím více roste význam místa činu pro objasnění vyšetřované události.

Hodnota a množství zanechaných stop jsou odvislé od mnoha faktorů. Mezi tyto faktory lze zařadit způsob a intenzitu jednání osoby. Tyto faktory dále ovlivňuje skutečnost, jedná-li se o jednání nahodilé či zamýšlené a podstatnou roli hraje také předmět útoku. Poznatky získané na místě činu přímo ovlivňují směr, jakým se bude vyšetřování dále uchylovat. Prvotní informace na místě činu, jsou nenahraditelné a následujícím vyšetřováním jsou buď rozšiřovány, upravovány, nebo naopak vyvraceny. Informace na místě činu nám kromě objektivních souvislostí poskytují informace také o subjektivní stránce jednání pachatele a o motivech jeho jednání. Místo činu bývá zdrojem věcných důkazů, majících důležitý význam pro objasnění události. Tyto důkazy byly vytvořeny jednáním pachatele, které může být na základě poznání objektivních skutečností zrekonstruováno, tím vytvořena představa, jak a proč subjekt jednal, případně mohou vyjít najevo další skutečnosti, které zapříčinily vznik objasňované události. Právem lze tedy místo činu považovat za základní zdroj k získání informací jak pro trestní řízení, tak pro činnost kriminalistů.³

---

²PROTIVINSKÝ, M. *Kriminalistická stopa*. AUC-Iuricide. Monographia XXIII. Praha, 1976, s. 29

³ Doc. Ing. ROMAN RAK, Ph.D. a kol. *Nejnovější metody primárního zajištění místa zásahu*. Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s. Karlovy Vary, 2015, kapitola 7

2.1. Místo činu z hlediska trestního práva

Z trestně právního hlediska má místo činu význam jak procesní, tedy při posouzení místní příslušnosti orgánů činných v trestním řízení, tak hmotně právní, tedy při posouzení působnosti trestně právních norem.

Z procesního hlediska se budu nadále věnovat pouze příslušnosti místní, ačkoli jsem si vědom toho, že neméně zásadní význam pro posouzení trestnosti činu má také příslušnost věcná či funkční a také tyto druhy příslušností jsou určovány dle poznatků získaných na místě činu. Skutečnost, že ve věci rozhodl soud věcně nepřislušný, nebo soud, jež nebyl náležitě obsazen, je důvodem pro podání dovolání, jakožto mimořádného opravného prostředku.⁴ Vzhledem k tématu této práce se však budu věnovat pouze příslušnosti místní.

Určení místní příslušnosti má samozřejmě obrovský význam. Jedná se o dodržení ústavní zásady, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, příslušnost soudce i soudu stanoví zákon.⁵ Dalším důvodem samozřejmě je, aby byl soud prostředkům důkazu co nejbližší a řízení bylo co nejrychleji provedeno. Jedná se o uplatnění zásady ústnosti, bezprostřednosti.

„(1) Řízení koná soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. (2) Nelze-li místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje; jestliže se nedají tato místa zjistit nebo jsou mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo.“

Těmito třemi skupinami hledisek je určována místní příslušnost soudů prvního stupně (okresního i krajského jako soudů prvního stupně). Hlediska jsou navzájem k sobě ve vztahu subsidiarity, nelze-li příslušnost určit dle prvního hlediska, uplatní se hledisko následující. Prvním z hledisek je určení příslušnosti podle místa, kde byl trestný čin spáchán, neboli *forum delicti commissi*. Priorita tohoto hlediska je zvolena z lehce pochopitelných důvodů. V místě spáchání činu, by mělo jít nejrychleji, nejsnáze a nejekonomičtěji zjistit okolnosti případu, potřebné pro jeho vyšetření.

---

⁴ §265b odst. 1, písm. a) zákona č. 141/1961Sb. o trestním řízení soudním

⁵ ust. čl. 38 odst.2 usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Místo, kde byla vykonána trestná činnost, je místem, kde byl trestný čin spáchán, tzn. místo, kde došlo k naplnění objektivní stránky skutkové podstaty určitého trestného činu. Jestliže se nepodaří určit příslušnost soudu podle prvního hlediska, uplatní se hledisko následující. Jsou to místa, kde obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje. Třetí a poslední hledisko určuje, že se jedná o místo, kde trestný čin vyšel najevo (*forum scientiae*), typická pro toto hledisko je skutečnost, že se může jednat pouze o místo na území České republiky. V případech, kdy následek trestného činu nastal nebo měl nastat na místě jiném, než na kterém byla trestná činnost vykonána, jedná se o tzv. delikty distanční, pak jsou za místa, kde byl trestný čin spáchán, považována místa obě.⁶

V případě mladistvých je místní příslušnost upravena odlišně. Místní příslušnost v případě mladistvých stanovuje zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. V případě mladistvých první hledisko určuje, že místní příslušnost stanovuje bydliště, zdržování se, či práce mladistvého. Nelze-li takové místo zjistit nebo je mimo Českou republiku, je za místo spáchání považováno místo, kde došlo ke spáchání provinění. Hledí se hlavně na účelnost ve spojení se zájmem mladistvého. V místě bydliště mladistvého lze zpravidla nejlépe zajistit spolupráci s Probační a mediační službou, rodinou osoby, proti které se řízení vede a orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Místní příslušnost je přizpůsobena tomu, aby byl co nejlépe naplněn výchovný účel řízení a zajištění co nejlepší možnosti působení na mladistvého i po skončení řízení.

S místem činu je spojena místní příslušnost orgánů Policie České republiky, vyvíjejících v daném případě činnost. Místní, věcnou a funkční příslušnost orgánů Policie ČR stanovuje Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009 Sb., o plnění úkolů v trestním řízení, ve znění pozdějších předpisů. Místní příslušnost je stanovena v článku 11 a po prostudování pokynu je zřejmé, že je totožná s místní příslušností soudů.

Z hlediska trestního práva hmotného se budu opět věnovat pouze působnosti místní, opominu působnost časovou, věcnou a osobní a to ze stejného důvodu jako u hlediska procesního.

---

⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 1. 2. 1996, sp. zn. Ntdn 1/96 [R 31/1996tr]

V trestním zákoníku, konkrétně v §4 odstavci prvním je specifikována zásada teritoriality, která vymezuje působnost trestního zákona: „Podle zákona České republiky se posuzuje trestnost činu, který byl spáchán na jejím území.“ Odstavec druhý zásadu teritoriality dále rozvádí: „Trestný čin se považuje za spáchaný na území České republiky, dopustil-li se tu pachatel zcela nebo zčásti jednání, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo z části v cizině, nebo porušil-li nebo ohrozil-li tu pachatel zájem chráněný trestním zákonem nebo měl-li tu alespoň zčásti takový následek nastat, i když se jednání dopustil v cizině. Z ustanovení zákona plyne, že místo spáchání se může nacházet i mimo území České republiky, mělo-li k jeho dokončení podle záměru pachatele dojít v České republice. Z §6 trestního zákoníku, tzv. principu vlajky vyplývá, že „podle zákona České republiky se též posuzuje trestnost činu, spáchaného mimo území České republiky na palubě lodi nebo jiného plavidla, anebo letadla nebo jiného vzdušného dopravního prostředku, které jsou registrovány v České republice.“⁷ Zásada vlajky tedy udává, že působnost trestního zákona se vztahuje na činy, k jejichž spáchání došlo na palubě české lodi, letadla nebo jiného vzdušného dopravního prostředku, nacházejícího se kdekoliv ve vzdušném prostoru či vodách cizích států. Zásada teritoriality vychází z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána.⁸

Zásada personality vyjádřená v §6 trestního zákona stanovuje že „Podle zákona České republiky se posuzuje i trestnost činu, který v cizině spáchal občan České republiky nebo osoba bez státní příslušnosti, která má na jejím území povolen trvalý pobyt.“ Ať se tedy kdekoliv, i v cizině, státní občan České republiky nebo osoba bez státní příslušnosti, mající na území ČR povolen trvalý pobyt, naplní skutkovou podstatu některého trestného činu, trestného dle trestního zákona ČR, vztahuje se na něj působnost českých trestních zákonů.

Tzv. zásada ochrany vyjádřená v §7 odst. 1 trestního zákoníku stanoví povinnost stíhat v tomto odstavci taxativně vymezené trestné činy, směřující proti obzvláště důležitým zájmům. U těchto trestných činů nehraje roli místo činu, ani osoba pachatele. Odstavec druhý stanoví tzv. pasivní princip personality, jedná se o ochranu vlastních státních příslušníků České republiky a současně osob, jež mají na území ČR povolen trvalý pobyt, před útoky, které jsou namířené proti nim.

---

⁷§5 Zák. č. 40/2009Sb., trestní zákoník

⁸JELÍNEK, J. a kol. : *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 22

Subsidiární zásada univerzality zakotvená v §8 trestního zákoníku stanoví že:

„Podle zákona České republiky se posuzuje trestnost činu spáchaného v cizině cizím státním příslušníkem nebo osobou bez státní příslušnosti, která nemá na území České republiky povolen trvalý pobyt, i tehdy, jestliže

a) čin je trestný i podle zákona účinného na území, kde byl spáchán,

b) pachatel byl dopaden na území České republiky, proběhlo vydávací nebo předávací řízení a pachatel nebyl vydán nebo předán k trestnímu stíhání nebo výkonu trestu cizímu státu nebo jinému subjektu a

c) cizí stát nebo jiný oprávněný subjekt, který žádal o vydání nebo předání pachatele k trestnímu stíhání nebo výkonu trestu, požádal o provedení trestního stíhání pachatele v České republice.

Jedná se tedy o podmínky, po jejichž splnění lze dle zákonů České republiky posuzovat trestnost činu, k jehož spáchání došlo v cizině cizím státním příslušníkem, případně osobou bez státní příslušnosti, přičemž tato osoba nemá povolen trvalý pobyt na našem území.

„Za místo spáchání trestného činu je třeba obecně považovat místo, kde došlo k jednání pachatele, naplňujícímu objektivní stránku trestného činu, tak i místo, kde nastal nebo měl nastat následek trestného činu“⁹

Místo, kde byl trestný čin spáchán je dle výše uvedené judikatury Nejvyššího soudu ČR místem činu. Tento judikát dle mého názoru jasně definuje místo činu ve spojení se shora citovanými ustanoveními trestního zákoníku.

Ne vždy je trestný čin spáchán konáním. Trestný čin může být spáchán také nečinností, tedy opomenutím. Za místo spáchání trestného činu je považováno místo, kde mělo dojít ke konání, jehož opomenutí trestný čin zakládá. Judikatura rozšiřuje místo spáchání omisivních trestných činů na místa, kde se pachatel nacházel v době, kdy povinnost neplnil.¹⁰ Jestliže trestná činnost spočívá ve spáchání několika útoků, za místo spáchání trestného činu se považuje každé místo, kdy byl vykonán kterýkoliv z těchto útoků. Jedná se zejména o trestné činy hromadné a pokračující.

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.6.2014, sp. zn. 7Td35/2014

¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze 16. 7. 1980 sp. zn. NdV 6/80. č. 2/1981 [Sb. rozh. tr.]

2.2. Místo činu v kriminalistickém pojetí

V kriminalistickém pojetí lze místo činu rozdělit na místo činu v užším smyslu a místo činu v širším smyslu. V užším smyslu se jedná o místo, kde došlo ke spáchání (dokonání) trestného činu. Kriminalistická praxe však zná mnoho trestných činů, na které se pachatel předem připravoval, sledoval své oběti, obhlížel místo, kde plánoval čin spáchat a těmito činnostmi zanechal stopy. Místa, kde pachatel odhodil nástroje při útěku z místa činu, narychlo uschoval věci, kterých se zmocnil při trestném činu. Jestliže tedy mluvíme o místě činu v širším smyslu, máme na mysli každé další místo, na kterém pachatel, nebo ostatní účastníci, vykonali nějakou činnost, která má příčinnou souvislost s jednáním, o které se pachatel pokusil, dokonal jej, případně jej pouze připravoval. Ne každé místo však lze do místa činu v širším slova smyslu zahrnout. Místa, která nemají přímou spojitost se spácháním činu do místa činu zahrnout nelze. K tomu, aby se jednalo o místo činu v širším slova smyslu je zapotřebí přímá návaznost těchto míst k místu, kde pachatel své jednání vykonal. Na tomto dvojím pojetí se shodují dnešní autoři.¹¹

To, jestli je místo činu vyhodnoceno jako místo činu v širším či užším smyslu slova, nebo jen jako místo, které s místem činu bezprostředně nesouvisí, se samozřejmě v praxi odrazí. Zatímco jak u místa činu v užším, tak u místa činu v širším smyslu slova bude provedeno ohledání místa činu, u místa, které bude vyhodnoceno, že s místem činu bezprostředně nesouvisí, ohledání místa činu být provedeno nemusí. U těchto míst, může se například jednat o místa, kde si pachatel přizpůsoboval nástroje pro spáchání trestné činnosti, budou zpravidla provedeny jiné úkony, např. domovní prohlídka.

Vždy je tedy zapotřebí důkladně zvážit, jaký úkon bude proveden, vodítkem může být skutečnost, co od tohoto úkonu očekáváme. Jestliže očekáváme výskyt stop souvisejících s činem, bude na místě provést ohledání místa činu, chceme-li však zajistit věc důležitou pro trestní řízení, využije se institut vydání či odnětí věci, případně domovní prohlídka.

V kriminalistické praxi má dvojí pojetí místa činu svůj význam. Jestliže bychom se orientovali pouze na místo, kde byl čin dokonán, docházelo by ke ztrátě souvislostí s místy, kde došlo k přípravě činu, kde vyšel čin najevo apod. To

---

¹¹CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. 2. vydání. Praha MV ČR, 1999, s.17

NĚMEC, M.: *Kriminalistická taktika pro policisty*. EUROUNION, s.r.o. 2004, s.111

by mohlo v konečném důsledku vést k tomu, že k objasnění události vůbec nedojde.

„Místem činu rozumíme tu část prostoru, kde se uskutečnil proces, o kterém je možno podle jeho vnější formy předpokládat, že jde o proces protispolečenský a u kterého je třeba ohledáním zjistit a zajistit obecné i zvláštní znaky jednání, podle kterých by bylo možno věrohodně posoudit, zda jde nebo nejde o trestný čin a kdo je subjektem tohoto činu.“¹²

Autor Heřmánek ve své definici místa činu akcentuje tvrzení, že místo trestného činu není vždy místem činu, rozdělení na místo činu v širším a užším smyslu slova však autor nepoužívá.

Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.¹³ Toto je definice trestného činu, zavedená trestním zákoníkem č. 40/2009Sb., účinným od 1. ledna 2010. Za pomoci jazykového výkladu lze dovodit, že místo činu a místo trestného činu nelze zaměňovat. Logicky se sice dá předpokládat, že ve většině případů bude místo činu a místo trestného činu totožné, bude se překrývat, nebude tomu tak ale vždy. Velmi často je ohledání místa činu prvním úkonem a předem není možné spolehlivě určit, zda skutečně došlo ke spáchání trestného činu. Může se jednat například o vlastní zavinění, vis major nebo nehodu. I v případech, kde není zřejmé, jedná-li se o trestný čin, nebo dokonce událost vykazuje znaky, že se o trestný čin nejedná, skutek vykazuje znaky např. sebevraždy, provozní havárie, technické závady apod., je potřeba důkladně provést ohledání místa činu. Ohledání těchto míst je samozřejmě stejně důležité, jako ohledání míst, na kterých je zřejmé na první pohled, že zde ke spáchání trestného činu došlo. V těchto případech je vždy nutné pamatovat na to, že prvotní úsudek nemusí být správný a provádět ohledání stejně pečlivě. Dá se totiž usuzovat, že místo, o kterém si příslušník provádějící ohledání bude myslet, že zde ke spáchání trestného činu nedošlo, nebude ohledáno se stejnou pečlivostí, jako místo, kde je spáchání trestného činu zjevné na první pohled.

Vymezený prostor, na kterém jsou zjištěny stopy spáchaného trestného činu, je chápán jako místo činu. Trestný čin čin však mohl být spáchán na jiném místě, než byl zjištěn, například na místě, na kterém bylo nalezeno mrtvé tělo

---

¹²HEŘMÁNEK J. *Ohledání místa činu*. Ústav kriminalistiky právnické fakulty university Karlovy, Praha, 1973. s. 29

¹³§13 odst. 1 Zákona. č. 40/2009Sb., *trestní zákoník*

oběti. Toto místo, bude považováno za místo trestného činu, jedná se tedy o místo, na kterém bylo spácháno protiprávní jednání, jehož znaky naplňují skutkovou podstatu trestného činu.

„Místem činu je vymezená část prostoru, kde došlo k jednání zakládající podezření spáchání trestného činu, k jehož objasnění je zapotřebí ohledáním zjistit a zajistit objektivní informace o činu, příčině jejího vzniku, následku a dalších vzájemných souvislostech, projevujících se ve stopách a věcných důkazech, ze kterých lze vycházet při objasňování takového činu.¹⁴

Z uvedené definice můžeme dešifrovat základní znaky místa činu.

Prvním znakem bude vymezená část prostoru. Každá událost, která poskytuje znaky o trestném činu, bude vymezena určitým ohraničeným prostorem. Jak široce si tento prostor vymežíme, o tom již bylo pojednáno dříve.

Druhým znakem je podezření ze spáchání trestného činu. Základem toho, aby se orgány činné v trestním řízení začaly událostí zabývat, je podezření ze spáchání trestného činu. Ze slova podezření je zřejmé, že není vyžadována jistota porušení právních norem, musí zde však být určitá míra pravděpodobnosti. Nemusí zde být samozřejmě ani podezření na konkrétní osobu, která se protiprávního jednání dopustila. O tom, jak bude s celou věcí naloženo nám poskytne informace právě místo činu. Na základě jeho analýzy a porovnávání informací z místa činu s informacemi, získanými jinými procesními postupy používanými při odhalování a vyšetřování trestné činnosti získáme informace, jedná-li se o trestný čin, či nikoliv, případně dojdeme jeho odhalení.

Kriminalistika zkoumá činnosti, u kterých je podezření, že je spáchala nějaká osoba. Třetím znakem je tedy jednání, a to buď jednání úmyslné, nebo jednání nedbalostní.

Čtvrtým znakem je spáchání trestného činu, tedy protiprávnost jednání. Protiprávnost může být zřejmá hned od počátku, někdy být ale naprosto zřejmá nemusí, vždy zde však musí být podezření toho, že se o protiprávní jednání jedná. O této protiprávnosti nás utvrzují, nebo ji naopak mohou vyvrátit poznatky získané na místě činu.

---

¹⁴ CHMELÍK, J. a kol.: *Místo činu a znalecká dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005. s. 26

Posledním znakem je, že změny se projevují ve stopách a věcných důkazech, jsou odrazem prověřované události a dochází k jejich nalézání během ohledání místa činu.

2.2.1. Kriminalisticky významná místa

Pojmem kriminalisticky významná se místa se označuje místo nálezu a místo zjištění

Místo nálezu

Místo, na kterém byl objeven kriminalisticky relevantní objekt, se nazývá místo nálezu. Místo činu od místa nálezu odlišují tři faktory: 1. Většinou se jedná o místa, na kterých se kromě nalezených věcí a případných stopách na těchto věcech již žádné další stopy nejsou. 2. Může se jednat o místo, na kterém na rozdíl od místa činu pachatel ani nebyl. Na místo nálezu mohla věc donést jiná osoba, která ani nemusela vědět, že se jedná o věc důležitou pro trestní řízení. Mohla být na místo nálezu zanesena zvěří, vodním tokem, větrem, apod. 3. Pachatel na tomto místě mohl být, ale nevyvíjel žádnou činnost mající přímou souvislost s vyšetřovanou událostí. Například zde jen ztratil občanský průkaz.

Místo zjištění

V případech, kdy není místo, kde se čin stal a místo, kdy byl čin zjištěn totožné, mluvíme o tomto místě, jako o místě zjištění. Jedná se vlastně o specifické označení jedné části místa činu v širším pojetí. Rozdílnost místa spáchání a místa zjištění je někdy zřejmá na první pohled, jindy je odhalena ohledáním. Vždy je však nutné stanovit verze, které povedou k odhalení vlastního místa činu.

3. Ohledání místa činu

3.1. Pojem a účel ohledání místa činu

Každá událost, včetně trestného činu, probíhá v konkrétních podmínkách času a místa. Průběh této události vytváří v okolí změny, jakýsi odraz této události v materiálním prostředí. Tento odraz je velmi důležitý z kriminalistického hlediska, v něm obsažené informace totiž umožňují poznat událost, její průběh, příčiny, motivy jednání, použité nástroje, osoby, které se zúčastnily události apod. Kriminalistům umožňuje odraz události sestavit *modus operandi*, což je chtěný či nechtěný typický postup a styl. Někdy je možno dokonce charakterizovat s určitou pravděpodobností i některé vlastnosti pachatele.

Spojitosť materiálního prostředí a prověřovanou událostí se projeví zejména v těchto skutečnostech:

- předmětem protizákonného jednání byl objekt, který se nachází nebo nacházel na místě činu,
- protizákonné jednání bylo spácháno předměty, které na místě činu zůstaly, nebo byly z místa činu vzaty,
- na místě činu nebo na objektech k němu náležejících, se nachází známky přítomnosti pachatele nebo stopy činu,
- přestože v materiálním prostředí nebyly způsobeny podstatné změny, čin na daném místě mohl být spáchán. Způsob jednání pachatele mohl určit charakter situace místa činu.¹⁵

V praxi je ohledání místa činu nejfrekventovanějším druhem ohledání. Dá se obecně říci, že se jedná o ohledání místnosti, určité části území či jiného prostoru, prováděného v souvislosti s objasňováním věci, která je důvodně považována za trestnou. Všechny objekty ohledání je nutné zkoumat nejen jednotlivě, ale také v souvislosti s objasňovanou událostí. Také je třeba jednotlivé objekty zkoumat v jejich vzájemné souvislosti a ze všech objektů nacházejících se na místě vybrat ty, které je nutné zkoumat blíže.

---

¹⁵CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. PČR, Praha:1995, s. 16 a násl.

„Ohledání místa činu je procesní úkon, při kterém zákonem stanovený orgán bezprostředním pozorováním a za pomoci dalších metod zjišťuje, zkoumá a zachycuje materiální situaci na místě činu, stopy, předměty a dokumenty, které mohou být věcnými nebo listinnými důkazy, na jejichž základě pak může odůvodněně stanovit okolnosti důležité pro trestní řízení.“¹⁶

Soudobí autoři vymezují ohledání místa činu jako „*neodkladný úkon, zaměřený na bezprostřední zjištění, zkoumání fixaci a hodnocení situace na místě činu, stop tohoto činu, jeho pachatele a jiných faktických údajů dovolujících samostatně nebo ve spojení s dalšími informacemi získanými jiným způsobem, učinit hodnověrný závěr o mechanismu činu a ostatních okolnostech poznávané události*“¹⁷ Obě definice se liší především rozdílným pohledem na tento úkon: autor Heřmánek používá hledisko trestně právní, autor Chmelík nahlíží na ohledání z hlediska kriminalistického.

Obecným účelem ohledání místa činu je zjištění skutečností, které jsou důležité k objasnění trestní věci. Účel ohledání lze rozdělit do dvou rovin a to roviny procesní a roviny taktické. Účelem procesní roviny je situaci na místě činu zjistit a zadokumentovat, současně vyhledat a zajistit stopy a předměty mající s vyšetřovanou událostí souvislost. Účelem taktické roviny je usnadnit vypátrání pachatele a zjištění informací, které nám dají odpověď na sedm základních kriminalistických otázek:

1. Kdo čin spáchal? Zjištění a usvědčení pachatele, jako hlavní cíl policejních orgánů.
2. Co bylo spácháno? Zda se jedná o spáchání trestného činu nebo jde např. o nehodu či vyšší moc.
3. Kde byl spáchán čin? Místo spáchání nemusí být místo, kde čin vyšel najevo. Proto se musí ohledání místa činu provádět v širším okolí a pozornost věnovat negativním okolnostem.
4. Kdy byl čin spáchán? Ohledáním lze zjistit skutečnosti, které nám mohou vymezit, či přímo určit dobu spáchání činu, např. rozbité hodiny, posmrtné změny na těle oběti, stav pokrmů, osvětlení atd.
5. Jak byl spáchán čin? Zejména podle modu operandi, ale také ze stop a dalších informací získaných během ohledání místa činu lze rekonstruovat průběh činu.

---

¹⁶Heřmánek, J.: *Ohledání místa činu*. Praha. Ústav kriminalistiky Právnické fakulty UK, 1973, s. 36

¹⁷CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. 2. vydání. Praha: MV ČR. 1999, s. 16

6. Čím byl spáchán čin? Představu o osobách, mezi kterými je třeba hledat pachatele, si lze vytvořit z charakteru použitých nástrojů, prostředků a zbraní. Tento nástroj lze zjistit ze stop, které byly nalezeny na místě činu.

7. Proč byl spáchán čin? Stopy nalezené na místě činu mohou nasměrovat k odhalení motivu činu. Správná právní kvalifikace a vytvoření kriminalistických verzí jsou důležitým předpokladem zjištění motivu činu.¹⁸

3.2. Právní úprava ohledání místa činu

Ohledání není jen metodou kriminalistickou, jedná se také o významný důkazní prostředek dle § 113 trestního řádu. „*Ohledání se koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. K ohledání se zpravidla přibere znalec*“¹⁹ Dle §105 trestního řádu může být znalec přibrán už na místo činu. Je-li to důležité pro objasnění skutečností v trestním řízení, po znalci je možné požadovat odborné vyjádření, jestliže to není dostačující, tak znalecký posudek. Za znalce je považován odborník v daném oboru, který je zapsán na seznamu znalců vedených u příslušného krajského soudu. V konkrétním případě se stává znalcem, je-li v konkrétním případě přibrán orgánem činným v trestním řízení jako znalec, za účelem vypracování znaleckého posudku.

Další osobou, která může být velmi nápomocna při ohledání místa činu, je konzultant. Tento institut je upraven v §157 odst. 3 trestního řádu. Služeb konzultanta, který má znalost ve speciálním oboru, může využít policejní orgán i státní zástupce. Konzultant nemá postavení znalce. Jestliže je konzultant přizván na místo činu, nemůže být poté přibrán k případu jako znalec. Konzultant navádí policejní orgán na místa, situace a skutečnosti, které by mohli policejnímu orgánu pomoci při objasnění skutkového děje. K tomuto samozřejmě využívá všech svých odborných znalostí. Tímto je však jeho případná nestrannost narušena a nemůže pak z tohoto důvodu být požádán o zpracování znaleckého posudku ani odborného vyjádření. Samozřejmě platí i opačně, že přibraný znalec nemůže během ohledání místa činu figurovat jako konzultant. Případná podjatost se v těchto případech zkoumá dle zákona č. 36/1967Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

---

¹⁸ CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. 2. vydání. Praha: MV ČR. 1999, s. 18 a násl.

¹⁹ §113 odst. 1, zák. č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním

V mnoha případech se stává, že prvním úkonem v trestním řízení je ohledání místa činu. V těchto případech bude ohledání prováděno dle §158 odst. 3, písm. d) trestního řádu a policejní orgán ho bude provádět v případě, že bude třeba prověřit a objasnit skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin.

„Neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zamření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést. V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován“²⁰
Tato citace trestního řádu určitě nenechá nikoho na pochybách, že v případě ohledání se rozhodně o neodkladný a neopakovatelný úkon jedná.

Předmětem ohledání mohou být také listinné a věcné důkazy. Jejich zákonné vymezení je upraveno v § 112 trestního řádu.

3.3. Druhy ohledání

Druhů ohledání existuje poměrně velké množství. Ve většině publikací, které se problematikou ohledání zabývají, se autoři při určení jejich druhů zaměřují na základní hlediska. Těmito základními hledisky jsou charakter ohledávaného objektu a posloupnost ohledání.

3.3.1. Ohledání podle charakteru ohledávaného objektu

Ohledání podle charakteru ohledávaného objektu se dále rozlišují:

Ohledání místa činu

V kriminalistické praxi se jedná o nejčastější druh ohledání. Většinou jsou s tímto ohledáním spojeny další druhy ohledání. *„Obecně lze říci, že ohledání místa činu je ohledáním určité části území, objektu místnosti či jiného prostoru, které je prováděno v souvislosti se spáchaným trestným činem.“²¹* O ohledání

---

²⁰ §160 odst. 4 zák. č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním

²¹NĚMEC, M.: *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Eurounion, 2004. s. 105

místa činu se nebudu dále rozepisovat, jelikož je mu věnována celá tato kapitola diplomové práce.

Ohledání mrtvoly a místa jejího nálezu

V případě, že je místo činu totožné s místem nálezu mrtvoly, je ohledání místa činu často spojováno s ohledáním mrtvoly a místem jejího nálezu. V praxi se však často setkáváme s případy, kdy místo nálezu místem činu není. Mrtvola může být po dokonání trestného činu přemístěna pachatelem s úmyslem tělo ukrýt, může být přemístěna vodním tokem, zvěří nebo se dokonce může zraněná osoba přesunout pomocí vlastních sil, třeba za účelem pomoci, to se jí ale bohužel nepodaří a zemře.

Základní informací při ohledání mrtvoly je vždy příčina úmrtí, zda osoba zemřela násilnou smrtí, jak zemřela a kdy. Tyto základní informace nás mohou navést k úsudku, zda se jedná v daném případě o náhlé úmrtí, nešťastnou náhodu, sebevraždu či vraždu. Osoba provádějící ohledání se musí vždy v první řadě ujistit, že se skutečně jedná o mrtvolu. Při nalezení neznámé mrtvoly je nutné učinit kroky ke zjištění totožnosti mrtvoly. Na místě je potřeba postupovat co nejpečlivěji, nasvědčují-li nalezené stopy tomu, že byla smrt způsobena násilnou činností, zajistí se mrtvola za účelem provedení soudní pitvy, kterou nařídí orgány činné v trestním řízení. Samotný úkon ohledání zpravidla provádí příbraný specialista, soudní lékař, či lékař.

Po příjezdu policejního orgánu na místo bývá postup takový, že je přivolána záchranná služba. Je to z toho důvodu, že smrt osoby může konstatovat pouze lékař, který následně vyplní list o prohlídce těla zemřelého. Ohledání místa nálezu mrtvoly a zajištění převozu mrtvoly k provedení podrobné prohlídky, tedy soudní pitvy, zajistí výjezdová skupina. Na samotném těle je třeba věnovat pozornost charakteru a druhu zranění, nástrojům, které mohly zranění způsobit, stopám přítomnosti další osoby, případně zápasu. Krevní stopy, mrtvolné skvrny, teplota těla, ztuhlost a stupeň rozkladu těla poskytují kriminalistům další důležité informace potřebné k objasnění případu. Během ohledání místa nálezu mrtvoly je důležité soustředit pozornost na místo pod mrtvolou, na předměty, které má mrtvola u sebe, nacházejí se v blízkosti, stopám na místě zanechaným a věcným důkazům, které byly nalezeny na místě.

V případě, že se na místě nepodaří mrtvolu ztotožnit, je nutné provést opatření k její co nejrychlejší identifikaci. Kriminalista z výjezdové skupiny může

provést šetření v místě a jeho okolí, za účelem zjištění informací potřebných k identifikaci mrtvoly. Jedním z prvních opatření je zajisté prověření databáze pohřešovaných osob.

Prohlídku a pitvu mrtvoly, které jsou procesním úkonem dle §115 trestního řádu, je nutné odlišit od ohledání mrtvoly. Prohlídka a pitva mrtvoly, jakožto součást znaleckého zkoumání z oboru soudního lékařství, je úkon prováděný dvěma znalci, jehož výstupem je znalecký posudek.

Ohledání těla živé osoby

„Prohlídce těla je povinen se podrobit každý, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Není-li prohlídka prováděna lékařem, může ji provést jen osoba téhož pohlaví“²²

Výkladem tohoto ustanovení lze dovodit, že každá osoba je povinna se podrobit prohlídce těla. Tuto povinnost má svědek, podezřelý i obviněný a dle §66 tr. řádu ji lze, při nepodrobení se, vynutit udělením pořádkové pokuty.

Účelem ohledání těla živé osoby je zjištění a zadokumentování následků vyšetřované události na lidském těle. Může se jednat o stopy násilí, působení energií, chemických procesů, ale i ověřování zvláštních znaků a znamení, na jejichž základě se dá usuzovat spojitost mezi prověřovanou událostí a osobou. Zpravidla se ohledání zahájí ohledáním oděvu a částmi těla, které nejsou zakryté.

Ohledání těla živé osoby není možné zaměňovat s provedením osobní prohlídky dle ustanovení §82 odst. 3, 4 trestního řádu, které uvádí, že osobní prohlídka se provádí na základě důvodného podezření, že má osoba u sebe věc důležitou pro trestní řízení, dále u osoby zadržené, zatčené, osoby, která se bere do vazby, je-li podezření, že má u sebe zbraň nebo jinou věc, kterou by mohla ohrozit život nebo zdraví vlastní nebo cizí.

Ohledání zvířat

V praxi nepříliš často používaným ohledáním je ohledání zvířat. Ohledání zvířete provádí zpravidla veterinář či veterinární technik. Ohledání zvířete se provádí při vyšetřování trestných činů pytláctví, týrání zvířat a zanedbání péče o zvíře z nedbalosti. Ohledání zvířete se provádí například za účelem určení příčiny smrti zvířete, určení vlastníka zvířete či identifikaci zvířete.

---

²²§114 odst. 1 zák. č. 141/1961Sb. o trestním řízení soudním

Ohledání stop

Každá změna v materiálním prostředí, která s vyšetřovanou událostí souvisí příčinně, místně a časově a obsahuje trestněprávně nebo kriminalisticky relevantní informaci, je zjistitelná, zajistitelná a informačně využitelná dostupnými trestně procesními a vědeckotechnickými prostředky, postupy a metodami může být považována za materiální stopu.

Ohledání stop probíhá souběžně s jiným druhem ohledání, přímo na místě nálezu. Následně jsou však stopy obvykle přenášeny, společně s nositeli stop do laboratoře, kde je provedeno jak ohledání samotných stop, tak i ohledání nositele stop. Ohledáním stop se kriminalisté snaží zjistit taktické informace o objektech, které stopy způsobily a samozřejmě jejich vztah k vyšetřované události. Cílem ohledání stop je zjištění alespoň skupinové příslušnosti, ideálně však individuální identifikace objektu, který vytvořil ohledávanou stopu.

Ohledání předmětů

Tento druh ohledání může být prováděn buď jako úkol samostatný nebo v rámci ohledání místa činu. Ohledávají se předměty zajištěné při domovních nebo osobních prohlídkách, věci získané od svědků, obviněných a poškozených, věci nalezené na místě činu. V praxi se jedná nejčastěji o věci, které pachatel použil ke spáchání trestného činu, či byli předmětem útoku pachatele. Za účelem precizního prozkoumání předmětu je jeho detailní ohledání prováděno v laboratorních podmínkách, za použití speciálních zařízení. Z tohoto důvodu se během manipulace s předmětem nesmí poškodit či narušit stopy, nacházející se na předmětu. U každého předmětu kriminalista provádějící ohledání musí pečlivě zajistit jeho popis, označení a popsat místo a čas nálezu předmětu. V ideálním případě je výsledkem ohledání předmětu jeho individuální identifikace, v horším případě alespoň určení skupinové příslušnosti předmětu.

Ohledání dokumentů

Dokumenty se prakticky ve všech případech ohledávají v laboratoři. U dokumentu se zjišťuje jeho pravost, zda neprošel dodatečnými úpravami, zjišťuje se přítomnost daktyloskopických či biologických stop. Při ohledání dokumentů se samozřejmě zjišťuje jejich forma, náležitosti, obsah a materiály použité při jeho výrobě. Při ohledání se zjišťuje vztah dokumentu s prošetřované události. Jestliže

je při ohledání místa činu nalezen dokument vykazující známky pozměnění, kriminalista provádějící ohledání musí provést opatření vedoucí k nalezení předmětů použitých při této úpravě. Nezanedbatelná část dokumentů následně prochází znaleckým zkoumáním.

Ohledání výpočetní techniky

Význam tohoto ohledání v praxi neustále narůstá, důvodem je samozřejmě rostoucí podíl počítačové kriminality. Cílem ohledání je zjistit, zda došlo k zásahu do softwarového a hardwarového vybavení počítače, případně v čem zásah spočíval a do jakých sítí lze s počítačem vstoupit. Vzhledem k potřebě vysoce specializovaných dovedností a znalostí se k ohledání výpočetní techniky přibírá znalec z oboru výpočetní techniky. Zajištění výpočetní techniky a postup zajištění vyškoleným technikem upravuje interní akt Policie ČR.²³ V praxi se tento druh ohledání uplatňuje například při vyšetřování některých hospodářských činů, trestných činů šíření pornografie (§191 zák. č. 40/2009Sb., trestního zákoníku), výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§191), neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací (§230), opatřování a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat (§231), poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti (§232).

Ohledání místa mimořádné události

„...škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.“²⁴

Z této definice je zřejmé, že se jedná o speciální druh ohledání, shoduje se však v řadě úkolů s ohledáním místa činu. Zvláštnostmi při provádění ohledání místa mimořádné události se podrobně zabývá Interní akt řízení Policie ČR.²⁵ Tento druh ohledání bývá v praxi značně rozsáhlý a tomu musí odpovídat nasazení přiměřeného počtu sil a prostředků.

---

²³ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100/2001, ke kriminalistické činnosti Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ §2 písm. b) Zákona č. 239/2000Sb., o integrovaném záchranném systému

²⁵ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100/2001, ke kriminalistické činnosti Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ohledání míst, která nejsou místem činu

Ohledání míst, která nejsou místem činu, provádí policejní orgán v případě, že předpokládá, že na těchto místech budou vyskytovat stopy, které jsou důležité pro další postup v trestním řízení. Ohledávají se místnosti, jiné objekty či místa v terénu, u kterých je předpoklad výskytu stop důležitých pro trestní řízení. Taktika a zásady vycházejí ze stejného postupu, který je stanoven pro ohledání místa činu. Tento druh ohledání v praxi slouží k prověřování výpovědi pachatele, jeho alibi k chování po spáchání trestného činu, při nalezení věci, která pochází z trestné činnosti. Ohledání těchto míst umožňuje získat informace o chování osoby na tomto místě, případně alespoň o tom, zdali se na místě nacházela.

3.3.2. Ohledání podle posloupnosti ohledání

Dle posloupnosti se ohledání místa činu dále rozlišují na:

Prvotní ohledání

Jak samotný název napovídá, jedná se o první ohledání místa či objektů při prověřování kriminalisticky relevantní situace. Prvotní ohledání je tím nejdůležitějším a nejefektivnějším z hlediska získání informací podstatných pro trestní řízení. Orgánům činným v trestním řízení umožňuje pozorovat a poznat konečnou strukturu míst a objektů, aniž by došlo k jejich změně. Prvotní ohledání by mělo být i ohledáním jediným, za předpokladu, že byly dodrženy všechny kriminalistické zásady. Nemusí tomu tak však být pokaždé, jak bude uvedeno dále. Prvotní ohledání je provedeno výjezdovou skupinou. Ta se na místo ohledání dostaví poté, co je událost oznámena. Může však nastat situace, a v praxi se tomu tak nezdívá, že ještě před ohledáním výjezdovou skupinou místo činu ohledá někdo jiný. První ohledání může tedy provést například majitel garáže, který zjistí, že má poškozený zámek. Rychle se tedy jde podívat dovnitř, co se stalo, co mu bylo ukradeno. Touto činností však již pozmění konečnou strukturu místa. V tomto specifickém případě tedy prvotní ohledání provedl onen majitel garáže.

Opakované ohledání

Za předpokladu, že prvotní ohledání zcela nespĺnilo svůj účel se provádí opakované ohledání. Důvody k tomu můžou být různé. Při prvotním ohledání

nemusely být ideální podmínky k tomu, aby ohledání mohlo být zdárně dokončeno. Dalším důvodem může být, že v průběhu vyšetřování se ukáže, že na objektu, který byl ohledáván, by kromě již zjištěných znaků měly být i znaky jiné, které během prvotního ohledání zjištěny nebyly. Tomuto důvodu lze již částečně připsat lidský faktor, zcela na lidském faktoru však spočívá třetí důvod a to je ten, že prvotní ohledání bylo provedeno nekvalitně. Hlavním problémem opakovaného ohledání je samozřejmě skutečnost, že efektivnost ohledání postupně s plynutím času slábne, jelikož struktura místa či objektů se mění.

Doplňující ohledání

Během vyšetřování může samozřejmě nastat a situace, že je potřeba ohledat místa, objekty nebo jejich části dodatečně, jelikož při provádění prvotního ohledání jejich vztah k prověřované události nebyl znám. Dodatečné ohledání může být také prováděno v případě, že místa nebo části objektů již ohledaných při prvotním ohledání, byla při prvotním ohledání oddělena od objektů, k nimž patří a v důsledku toho, k jejich ohledání nedošlo. Jedná se například o situaci, kdy poškozený, který nahlásil vloupání do jednoho objektu, až po skončení ohledání zjistí, že mu byly z jiné budovy odcizeny další věci. Toto místo je také potřeba ohledat a bude se jednat o doplňující ohledání. Ve své podstatě se tedy také jedná o prvotní ohledání, jelikož jsou ohledávány objekty, které dosud ohledávány nebyly, mají však přímou souvislost s objekty již ohledanými. Doplňující ohledání tedy doplňuje již provedené ohledání.

Každý z těchto druhů ohledání, jestliže má splnit svůj účel, musí dodržet základní zásady ohledání. Dojde-li k porušení těchto zásad, následkem je povrchnost, neprůkaznost výsledků a neobjektivnost ohledání. Kriminalistické zásady lze rozdělit na zásady obecné a zásady specifické.

3.4. Obecné zásady ohledání

Mezi obecné zásady ohledání patří aktivita, rychlost, objektivnost a úplnost.

Aktivita

Smysl této zásady spočívá v aktivitě a iniciativě osoby, která ohledání provádí, při zjišťování informací významných pro trestní řízení. Tedy aktivně vyhledávat a zajišťovat stopy a tím získávat informace důležité pro poznání skutku a osoby pachatele. K této činnosti využívá svých dovedností a znalostí, využívá nejlepší postupy a metody a činí tak organizovaně.

Rychlost

Zásada rychlosti nesmí být na úkor správnému, efektivnímu a odbornému provedení ohledání. Situaci na místě činu je potřeba před samotným provedením ohledání a vstupem na místo činu správně zhodnotit, vybrat vhodný způsob ohledání apod. Ohledání však musí být provedeno bez zbytečných průtahů, ihned po příjezdu na místo.

Objektivnost

Smyslem této zásady je, aby osoba provádějící ohledání měla nezaujatý postoj. Na místě činu je nutné selektovat stopy, které byly vytvořeny při páčání trestné činnosti od stop, které byly vytvořeny až činností následnou. Osoba, která ohledání provádí, nesmí být ovlivněna subjektivními domněnkami, pocity a závěry. Je potřeba zajistit důkazy a stopy, které mají nebo mohou mít vtaž k prověřované události. Jestliže by nedošlo v rámci ohledání k zadokumentování stop, které byly k dispozici na místě činu již v době, kdy přijela osoba provádějící ohledání, považuje se ohledání za neobjektivní. Objektivnost ohledání tedy spočívá ve vyhledání a zajištění stop v podobě, v jaké se na místě činu nacházely v době příjezdu subjektu provádějícího ohledání.

Úplnost

Subjekt provádějící ohledání musí ohledat vše, co má souvislost s trestným činem, který se prověřuje a nachází se na místě činu. Nic nesmí být v rámci ohledání opomenuto. Je nutné zajistit všechny kriminalisticky relevantní objekty

či stopy. Za tímto účelem došlo v kriminalistické taktice k vypracování metod, jak správně postupovat na místě činu. Smyslem těchto metod je snížení rizika vzniku chyb při ohledání, a tím snížit riziko případné nutnosti využití opakovaného ohledání.

3.5. Specifické zásady ohledání

Specifickými zásady ohledání jsou řízení ohledání jediným vedoucím neodkladnost ohledání, neopakovatelnost ohledání a nezastupitelnost ohledání.

Řízení ohledání jediným vedoucím

Ohledání představuje zpravidla týmovou práci, na níž se podílejí orgány činné v trestním řízení, specialisté a technici. Každá takto vytvořená skupina musí mít přesně stanovené úkoly a každá osoba musí mít stanoven úkol, za který odpovídá a samozřejmě musí být určitá osoba odpovědná za průběh a výsledek ohledání. V případě, že by došlo k porušení této zásady, následkem by byl chaos při ohledání, nekompetentnost a případně zmaření účelu ohledání. Organizačně musí být činnost skupiny koordinována tak, aby jednotlivé úkoly jednotlivých členů na sebe vzájemně logicky navazovaly a doplňovaly se. Každý člen skupiny je proto po dobu provádění ohledání podřízen vedoucímu ohledání. I on však musí brát na zřetel zaměření a odbornost jednotlivých členů skupiny, která ohledání provádí. Pokud vedoucí ohledání nedělá sám vedoucí výjezdové skupiny, určí on ze skupiny osobu, která bude vedoucím ohledání.

Neodkladnost ohledání

Struktura ohledávaného prostoru, i každá stopa, velmi rychle podléhá změnám, které ovlivňují jejich informační hodnotu. Tuto skutečnost není možné zcela vyloučit, lze ji však eliminovat tím, že bude ohledání uskutečněno v co nejdříve po vzniku události. Tím lze omezit degradaci stop na co nejnižší možnou míru. Z tohoto důvodu má být provedení ohledání uskutečněno neodkladně poté, co byla získána informace, že se stala kriminalisticky významná událost, která má být prověřena.

Neopakovatelnost ohledání

Ohledání jednoho a téhož objektu nelze opakovat. I přesto se v kriminalistické praxi vyskytují případy, v nichž je již jednou ohledaný objekt ohledat znovu. V tomto případě však již není konečná struktura objektu k dispozici. Ta byla k dispozici pouze při ohledáních prvotním. K opakovanému ohledání máme k dispozici jen změněnou konečnou strukturu objektu, který byl ohledáván původně, při prvotním ohledání.

Nezastupitelnost ohledání

Neexistuje v kriminalistické praxi jiná metoda, kterou by se dalo ohledání nahradit. To je podstatou nezastupitelnosti ohledání. Jestliže subjekt, který prováděl ohledání, odvedl svou práci nevyhovujícím způsobem, nelze se domnívat, že bude ohledání nahrazeno jiným úkonem, jako například rekonstrukcí, výslechy svědků či experimentem. Všechny ostatní úkony totiž přinášejí informace pouze zprostředkovaně a obsahují tudíž řadu nepřesností. Pro trestní řízení tedy výrazně ztrácí na důkazní hodnotě a také je k ní tak přístupováno.²⁶

3.6. Subjekty ohledání

Kterýkoliv orgán činný v trestním řízení může být subjektem ohledání. V praxi ohledání provádí nejčastěji policejní organ. Soudce či státní zástupce bude ohledání provádět pouze výjimečně. Některými autory je státní zástupce označován jako zvláštní subjekt ohledání, který se zúčastňuje zejména u závažných a zpravidla násilných trestných činů.²⁷ Bude-li se jednat o jednoduchý případ, může být ohledání provedeno i jednotlivcem.

Velikost a složení výjezdové skupiny je určována složitostí případu, rozsáhlostí a druhu ohledání. Jestliže se jedná o případ složitý je účelné, aby bylo ohledání provedeno výjezdovou skupinou, která bude obsahovat, kromě vedoucího výjezdové skupiny i odpovídající počet policistů, psordova, kriminalistického technika či soudního lékaře. Takováto výjezdová skupina je tedy tvořena ad hoc.

²⁶KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika, Kriminalistická taktika a metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. s. 51-52

²⁷NĚMEC, M.: *Kriminalistická taktika pro policisty*. EUROUNION, s.r.o. 2004, s. 114

Jedná-li se o závažnější trestnou činnost, je vhodné, aby ohledání místa činu bylo provedeno stálou výjezdovou skupinou. Za hlavní výhodu stálé výjezdové skupiny lze považovat koordinovanost jejích členů, odbornost při provádění speciálních a technických prací a rychlost zásahu.

Zřizování výjezdových skupin, hlavní úkoly, jejich působnost, obsah činnosti, povinnosti a práva policistů výjezdové skupiny upravuje Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009.

„Ohledání se koná, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. K ohledání se zpravidla přibere znalec.“²⁸

V učebnici trestního procesního je uvedeno, že reálně soudní a vyšetřovací praxe neodpovídá tomuto požadavku zákona a pouze k malé části ohledání je znalec přibrán.²⁹ Přibrání znalce by i dle mého názoru bylo v řadě případů neopodstatněné, protože ve značné části případů nejsou řešeny při ohledání natolik složité odborné otázky, které by vyžadovaly osobní přítomnost znalce. Ostatně vyplyne-li potřeba zkoumání znaleckých stop znalcem, mohou být, je-li to ovšem možné, stopy zajištěny bez jeho přítomnosti při ohledání a poté zajištěné stopy zaslat ke znaleckému zkoumání do laboratoře.

Jestliže se znalec ohledání účastní, pomáhá vedoucímu ohledání při řešení odborných problémů a jeho úlohou je působit jako expert v určitém oboru. Znalec osobně tedy nikdy ohledání neprovádí. Nelze než souhlasit s názorem Chmelíka, že smyslem účasti znalce v průběhu ohledání je radit orgánu činnému v trestním řízení, provádějícímu ohledání, v jakém rozsahu a jakým způsobem má být místo zadokumentováno, jaké věci a stopy je potřeba zajistit za účelem znaleckého zkoumání, včetně způsobu který k tomu zvolit a jaké dílčí úkony, vyžadující odborné znalosti při ohledání provést.³⁰

Mezi další účastníky ohledání řadíme např. poškozeného, svědka nebo poškozeného, jedná se o tzv. civilní osoby. Vždy je potřeba pečlivě zvážit, zda tyto osoby mají být ohledání přítomny, z důvodu možného narušení průběhu a výsledku ohledání a tudíž celého trestního řízení. Přítomnost svědka u ohledání ho může ovlivnit, a tím pak může být nevědomky ovlivněna jeho výpověď. Zainteresanost poškozeného zase může ovlivnit myšlení a postup

---

²⁸ § 113 odst. 1 zák. č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním

²⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. BECK, 2007, s. 454

³⁰ CHMELÍK, J.: *Účast znalce na místě činu a otázky s tím spojené*. Kriminalistika, 2005, č. 4

ohledávajících. Podezřelý by mohl využít nepozornosti ohledávajícího a tím způsobit neodstranitelné škody na stopách a důkazech.

Dalším účastníkem ohledání může být nezúčastněná osoba. Jedná se o osobu, která má být nestranná.

„k ohledání místa činu, předmětů a stop se podle možnosti přibere nezúčastněná důvěryhodná osoba.“³¹

Účast nezúčastněné osoby při ohledání je fakultativní, o její účasti rozhoduje subjekt provádějící ohledání na základě konkrétní situace. Nezúčastněnou osobu však nelze k účasti na ohledání nijak přinutit, právní úprava k tomuto neexistuje.

3.7. První zásah na místě činu

Stěžejně důležité pro provedení ohledání místa činu, které bude mít šanci poskytnout co nejvíce relevantních informací a stop, je zajištění uchování a ochrany konečné struktury místa, které bude ohledáváno. Z tohoto vyplývá, že každý policista, který se dozvěděl jako první o trestném činu, či o události, u níž je pravděpodobné, že se bude provádět ohledání místa činu, musí co nejrychleji provést opatření, která jsou nezbytná k zajištění místa činu. V některých případech samozřejmě i tato opatření musí ustoupit „vyšším zájmům“. Ochrana místa činu není nadřazena např. lidskému životu. Bude-li na místě činu těžce zraněná osoba, poskytnutí pomoci a zajištění podmínek pro její přežití má přednost a musí být provedeno i za cenu poškození, či ztráty důkazních prostředků. Při poskytnutí této pomoci se samozřejmě snažíme do stavu na místě zasahovat jen minimálně, resp. co nejméně je to možné. Opatření, které musí každý policista provést, jsou tzv. prvotní a neopakovatelné úkony na místě činu a jejich výčet je uveden v Závazném pokynu policejního prezidenta č.100/2001. Jedná se o:

- *překážení probíhajícího trestného jednání a zajištění osoby přistižené při páchaní trestného činu,*

---

³¹článek 14, odst. 6 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 100/2001 ze dne 7. prosince 2001 ke kriminalistickotechnické činnosti Policie České republiky č. 100/2001. Praha: Policejní prezidium, 2001.

- poskytnutí první pomoci a zabezpečení lékařského ošetření zraněným osobám a zabezpečení technické a jiné pomoci v rámci krajní nouze,
- provedení jiných úkonů k zabránění dalších škodlivých následků (např. odstranění nebezpečného předmětu nebo vyklizení širšího prostoru v případě možnosti výbuchu, ozáření apod.),
- bezprostřední pronásledování osoby podezřelé ze spáchání trestného činu a její zajištění,
- pátrání po čerstvé stopě s cílem zajistit pachatele nebo předměty a stopy anebo jiné důkazy směřující k zajištění a usvědčení pachatele,
- zjištění totožnosti účastníků, poškozených a dalších svědků události a podle okolností zajištění jejich přítomnosti na místě činu do příchodu policejního orgánu odpovědného za ohledání,
- předběžné zajištění místa činu, předmětů a stop, jeho vymezení, označení a uzavření před vstupem dalších osob a provedení úkonů k uchování předmětů a stop, které by mohly být do příchodu policejního orgánu poškozeny, zničeny nebo odcizeny,
- splnění povinnosti hlásné služby.

Okolnosti objasňované v trestním řízení a situace na místě činu určují pořadí shora uvedených úkonů. Největší prioritu má ochrana života a zdraví, poté jsou úkony řazeny dle škodlivosti následku. Výše uvedený pokyn proto uděluje oprávnění vstupu do uzavřeného místa i před zahájením ohledání. Toto oprávnění uděluje příslušníkům hasičského záchranného sboru a zdravotnické záchranné službě i před příjezdem výjezdové skupiny.³²

Prvním úkonem, na jehož základě policista získá základní informace o situaci na místě a o místě činu samotném a zjistí, jaké další specialisty bude muset povolát na místo činu, je předběžná prohlídka. Při té si současně stanoví postup pro provádění dalších úkonů. Způsob chování po příchodu na místo činu popisuje Chmelík velmi výstižnou a vše říkající zásadou „ruce do kapes“³³ Dává tím jasný pokyn k tomu, aby vše bylo sledováno jen zrakem a pouze výjimečně, v zájmu zjištění zdravotního stavu osoby či odstranění překážky, je přípustné s osobami a

³²čl. 12 odst. 3, Závazného pokynu policejního prezidenta č. 100/2001, ke kriminalistické činnosti Policie České republiky, ve znění pozdějších předpisů

³³ CHMELÍK, J. a kol.: *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 19

věcmi manipulovat. Policista musí dodržet zásadu, že na místo činu povede pouze jedna přístupová cesta, tu je nutné předem velmi důkladně ohledat. Jestliže bylo s některým předmětem manipulováno ještě před ohledáním místa činu, je potřeba původní polohu zadokumentovat, stejně jako trasu příchodu a odchodu osob, které se na místě pohybovali a změny a stopy vzniklé v důsledku neodkladných a prvotních úkonů, aby ohledání bylo schopno dostát účelu, pro který se provádí. Je zakázáno manipulovat s mrtvolou, dokud nebylo provedeno ohledání, dotýkat se předmětů, používat zařízení místnosti a vytváření nových stop (odhazování nedopalků, odkládání obalů, oděvů, osobních věcí atd.).

Místo činu je nutné chránit před zájmem nepovolaných osob. Z tohoto důvodu se místo činu uzavírá a prostor se vyklízí. Přitom je nutno dbát na co nejmenší narušení obvyklého provozu, prací a činností. Rozsah uzávěry je odvislý od konkrétní situace a charakteru skutku. Selským rozumem lze usoudit, že více znamená v tomto případě lépe, pachatel mohl cestou odhodit nástroje použité ke spáchání trestné činnosti, mohl někde opodál, s pocitem relativního bezpečí pro uklidnění vykouřit pár cigaret apod. Limitem jsou však vždy síly a prostředky, které jsou v daném případě k dispozici.

Uzávěra se vyznačuje bíločerveným pásem s nápisem: „POLICIE VSTUP ZAKÁZÁN“ a provádí se pouze na dobu nezbytně nutnou.

Osoby, které se na místě činu pohybovaly před příchodem policisty, byly svědky páchaní trestné činnosti, mají k místu určitý vztah nebo místem činu jen náhodně procházely, jsou velmi důležitým zdrojem informací. U těchto osob je potřeba zajistit, aby se mezi sebou nemohli radit, domlouvat a spekulovat o věcech. U osob, které nemohou na místě vyčkat příjezdu výjezdové skupiny, policista osoby ztotožní a vyžádá si na ně kontakt. K osobě si policista poznamená, zda se pohybovala na místě činu, jakým způsobem si tam počínala a jestli provedla nějaký zásah do stop, které se na místě činu nacházejí.

3.8. Příprava ohledání místa činu

Ihned poté, co byl přijat podnět k ohledání, začíná příprava ohledání místa činu. Jedná se o celou řadu organizačních opatření, které je nutné před výjezdem na místo činu přijmout. Jedná se zejména o analýzu výchozích informací, na základě kterých se rozhodne o výjezdu na místo činu. Úkony směřující

k zabezpečení a ochraně místa činu před narušením, spojené se snahou zabránit vzniku nových stop a poškození stop stávajících. Zjištění přítomnosti či alespoň totožnosti všech osob, které se na místě nacházejí, opatření k zabránění dalších škod na životech a majetku, přípravu a výběr technických prostředků, které nejsou součástí běžného vybavení stálé výjezdové skupiny a budou při ohledání použity, stejně jako specialistů, určených vzhledem k charakteru události. Dále lze uvést rozšíření výjezdové skupiny v případech, kdy vzhledem k povaze události její běžné složení není dostatečné a určení způsobu spojení operačního střediska s místem události s ohledem na specifické podmínky (povětrnostní, geografické, apod.).

Jsou-li všechna opatření provedena, určená skupina vyjede na místo činu. Řízení všech opatření i ohledání na místě činu má na povel vedoucí výjezdové skupiny. Na místě činu se vedoucí výjezdové skupiny spojí s policisty, kteří provedli prvotní a neodkladné úkony. Informuje se u nich hlavně o změnách na místě činu o situaci na místě činu a již provedených úkonech. U úkonů, které je třeba provést, ale ještě provedeny nebyly, zajistí jejich provedení. Výčet úkonů je uveden v Závazném pokynu policejního prezidenta č. 100/2001 v části týkající se přípravy ohledání. Budou to zejména:

- *poskytnutí pomoci zraněným osobám, pokud jim nebyla poskytnuta,*
- *další opatření k zajištění místa činu, zejména vykázaní nepovolaných osob z místa činu a jeho blízkosti,*
- *shromáždění předběžných informací o charakteru a stavu situace na místě, kterým objektům, místům nebo okolnostem má být věnována pozornost při ohledání, např. i neformálním výsledkem svědků a poškozených,*
- *upřesnění potřeby specialistů při ohledání, příp. rozhodnutí o posílení sil a prostředků výjezdové skupiny,*
- *výběr a přizvání nezúčastněné osoby, která bude přítomna provedení ohledání včetně zajištění její účasti a poučení,*
- *provedení technických nebo organizačně taktických opatření na místě činu ke zlepšení podmínek ohledání (např.: zlepšení viditelnosti na místě vhodným osvětlením prostoru, zabránění zničení stop povětrnostními vlivy, apod.),*
- *instruktáž všech pracovníků, kteří budou ohledání provádět, a to obecná pro všechny a dále diferenciovaná podle jejich procesního postavení.*

Soubor těchto jednotlivých činností tvoří komplex, vytvářející základní předpoklad k úspěšnému provedení ohledání místa činu.

3.9. Vlastní ohledání

Vlastní ohledání místa činu doporučuje kriminalistická taktika rozdělit postup do třech fází. První fází je orientační ohledání místa činu, následuje podrobné ohledání místa činu a poslední fáze je fází závěrečnou.

3.9.1. Orientační ohledání

První fáze ohledání neboli fáze statická. V této fázi by mělo být ohledání prováděno pouze zrakem. Zásada zní ničeho se nedotýkat, ničím nemanipulovat. V této fázi je potřeba získat základní přehled o místu, na kterém se bude ohledání provádět. Určují se hranice, způsob ohledání a s tím spojené výchozí místo, ze kterého bude ohledání prováděno. Stanoví se místo, odkud budou pořízeny fotografie místa činu a to jak orientační, tak i celkové.

Po orientačním seznámení s místem činu policejní orgán společně s kriminalistickým technikem zhodnotí situaci a určí organizaci a postup při ohledání. Má-li být ohledáván rozsáhlejší prostor, je potřeba sestavit plán ohledání.³⁴ Policejní orgán určí policisty, kteří budou provádět jednotlivé úkoly a činnosti.

Je-li důvod pro nasazení služebního psa, v této fázi je nasazen na pachovou stopu, dojde k zajištění pachových stop a provede se celková fotografická dokumentace, případně videodokumentace místa činu (stále bez vstupu na místo), předběžně se zajistí stopy, k jejichž znehodnocení by mohlo dojít, jedná se hlavně o trasologické, daktyloskopické, biologické stopy a mikrostopy.

Úkolem orientačního ohledání je získání základního přehledu o místě činu, o rozsahu místa činu a následku (účinku na hmotném předmětu útoku). Musí se při něm vyřešit otázky vztahující se k situaci na místě, k příchodové a odchodové

---

³⁴článek 14 odst. 2, *Závazného pokyny policejního prezidenta č. 100/2001, ke kriminalistické činnosti Policie České republiky*, ve znění pozdějších předpisů

trase pachatele, rozhodnout o způsobu provedení detailního ohledání. Kriminalista detailně pozoruje vzájemné rozmístění jednotlivých objektů na místě činu, jejich stav a vzhled a zaznamenává je. K tomuto účelu využívá náčrtky, plánky, fotografie, píše si poznámky pro sestavení protokolu o ohledání místa činu. Je-li to nadějně, organizuje pátrání po pachateli po tzv. „horké stopě“.

3.9.2. Podrobné ohledání

Druhou fází ohledání je fáze ohledání podrobné, neboli detailní. Někdy bývá také nazýváno jako dynamická fáze ohledání. Jedná se o detailní, pečlivé ohledání celého místa činu v předem určených hranicích. Dochází k zjišťování a zajišťování všech stop, což je spojené s jejich dokumentací za použití vhodných kriminalistických metod. Na rozdíl od fáze první, v této fázi dochází ke změně konečné struktury místa přemístěním předmětů. V této fázi probíhá detailní ohledávání, popisování a dokumentace objektů nacházejících se na místě činu, vyhledávání a zajišťují se stopy. Role jsou většinou rozděleny tak, že zatímco technik odpovídá za vyhledání a technickou stránku zajištění stop a věcí, za ohledání odpovídá zpravidla orgán činný v trestním řízení. Z tohoto logicky vyplývá, že jako první na místo vstupuje technik³⁵. Všechny úkoly prováděné členy výjezdové skupiny musí být jasně a přesně vymezeny a musejí na sebe vzájemně navazovat.

3.9.2.1. Taktika ohledání

Základních postupů, způsobů ohledání vypracovala kriminalistika celkem širokou škálu. Chmelík udává čtyři³⁶, Němec udává sedm, v Závazném pokynu policejního prezidenta č. 100/2001 je postupů šest. Nejvíce postupů, a to osm, popisují Doplnková skripta z kriminalistiky.³⁷ Nyní stručně přiblížím jednotlivé základní postupy, které je možno provést při detailním ohledání místa činu.

Jestliže je možné usoudit, kudy pachatel přišel nebo odešel, detailní ohledání se provádí zpravidla *ve směru předpokládaného pohybu pachatele*.

³⁵CHMELÍK, J. a kol.: *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s.28

³⁶CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. 2. vydání. Praha MV ČR. 1999, s. 22

³⁷TIPLICA, M. a kol.: *Doplnková skripta z kriminalistiky*. 1. vydání. Vydavatelství PA ČR, 1997, s. 112-114

Nelze-li tento pohyb určit nebo nemá-li tato okolnost zřejmě věcný význam, použije se jiný způsob (čl. 15 odst. 5 ZPPP č. 100/2001).

Frontální, neboli rojnicový způsob. Při tomto způsobu se postupuje z jedné strany, která je určena jako výchozí linie k protilehlé straně. Postupuje se v rojnici, která je průběžně vyrovnávána. Jedná se o metodu vhodnou k prohledání volného terénu, využívána je především u velkých havárií, např. letadel.

Kruhový způsob. Při tomto způsobu, který se provádí opět v rojnici, se postupuje po kružnici. Jedna strana rojnice je ve středu místa činu, zatímco druhý konec řady opisuje kružnici po vnější hranici ohledávaného místa činu. Kruhový způsob je vhodný při vyhledávání předmětů v terénu.

Koncentrický způsob. Při tomto způsobu se postupuje po spirále od okraje místa činu ke středu ohledávaného místa. Nejdůležitější objekt, který se na daném místě nachází je střed, např. vyloupený trezor. Velmi často se jako počátek ohledání volí místo, ze kterého přišel pachatel.

Excentrický způsob. Je opakem koncentrického způsobu. V tomto případě se postupuje od středu na okraj. Také se však jde po spirále. Tento způsob je doporučován u násilných trestných činů, nachází-li se na místě činu mrtvola. Ta je v tomto typu ohledání také výchozím bodem.

Rajónový způsob. Při tomto způsobu se nejdříve ohledávané místo rozdělí na jednotlivé sektory a ty jsou pak podrobně ohledány jeden po druhém. V každém sektoru se pak může použít jiný způsob ohledání. Využívá se při ohledávání terénu členitého nebo při ohledávání členitých budov.

Paprskovitý způsob. Při tomto způsobu se s ohledáním začíná ve středu místa ohledání a postupuje se do všech stran k okraji ohledávaného místa. Tento způsob lze využít jako vhodný ve volném terénu.

Postup ve směru hodinových ručiček. Při tomto způsobu ohledání se začíná u vchodu do místnosti. Následně se postupuje vlevo, dokud se nedostaneme zpět k výchozímu bodu. Jedná se tedy o variantu koncentrického způsobu prováděnou v místnosti.

V zájmu vyloučení možnosti, že dojde k opomenutí některé části místa činu, kriminalistická taktika doporučuje jednou zvolený způsob a směr ohledání již neměnit. Je však zřejmé, že při značné rozlehlosti a různé členitosti a rozdílným podmínkám v různých místech ohledání bude mnohdy efektivní způsoby ohledání vhodně měnit a kombinovat. V každém případě by měl vedoucí ohledání dohlédnout na to, aby způsoby ohledání nebyly měněny lehkovážně a

hlavně, aby žádný kousek místa nezůstal neohledán. V tom mu již v dnešní době zdatně pomáhá výpočetní technika, konkrétně systém GPS.

V průběhu detailního ohledání dochází k vytváření představy o průběhu události, která měla za následek vytvoření následků zjišťovaných přímým pozorováním. Na základě této představy lze usuzovat, jaké stopy se mohou na místě vyskytovat a kde by je bylo možno nalézt. Každý nález stopy či předmětu na místě činu se zaznamená. Jestliže to jejich hmotnost a rozměry dovolují, předmět se zajistí. Nejprve se však musí provést jeho fotografická dokumentace, ze které bude zřetelné umístění předmětu nebo stopy ve vztahu k ostatním předmětům a stopám.

Během ohledání se využívají informace získané z jiných pramenů, at již se jedná o domovní prohlídky podání vysvětlení či šetření provedené v okolí místa činu. Z tohoto důvodu je potřeba informace mající vztah k ohledání neprodleně poskytnout policejnímu orgánu, který je za ohledání zodpovědný.

3.9.3. Závěrečná fáze

Třetí fází ohledání je fáze závěrečná. Veškeré informace, které jsou v průběhu ohledání získány, se průběžně vyhodnocují a sdílejí s ostatními specialisty výjezdové skupiny. Když je ohledání ukončeno, vedoucí ohledání zajistí kontrolu jeho úplnosti, shrne dosažené výsledky a zkontroluje stav podkladových materiálů pro vyhotovení dokumentace ohledání.

Kriminalistický technik převezme věci a předměty, které jsou určené ke zkoumání, vše řádně zabalí a označí tak, aby nedošlo k záměně či ke zničení předmětů. Následně předměty předá policejnímu orgánu, který je zodpovědný za odeslání předmětů na expertizní pracoviště. Předměty, které není možné z místa odebrat pro jejich velké rozměry, jsou zajištěny vhodným způsobem. Po zpracování protokolu o ohledání místa činu dává vedoucí výjezdové skupiny souhlas s uvedením místa do původního stavu. Zpravidla ne dříve.³⁸ V případě závažných trestných činů, dovoluje-li to situace na místě, je možné po provedení ohledání zajistit místo činu pro případ, že by nastala situace z důvodu které by bylo třeba se na místo činu vrátit. Může to být například z důvodu dodatečného ohledání nebo k prověření zjištěných skutečností. Z pochopitelných důvodů musí

---

³⁸CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. 2. vydání. Praha: MV ČR. 1999, S. 37

být v takovém případě učiněna opatření, která zabrání nepovolaným osobám v přístupu na místo činu.

Zajištění zájmů poškozených osob a dalších osob majících vztah k místu je také součástí závěrečné fáze ohledání.

Po skončení ohledání kriminalistický technik naposledy projde místo činu, přesvědčí se, že nic nebylo opomenuto a znovu provede fotografickou dokumentaci celkovými pohledy. Tato zásada je však nepsaná.

3.10. Hodnocení výsledků

Hodnocení výsledků ohledání má několik kritérií, které lze posuzovat. Jedním z hlavních kritérií je, bylo-li při ohledání správně postupováno. Dalším kritériem je posouzení, zda bylo využito všech dostupných kriminalistických metod. Velmi důležitým aspektem je, zdali byly výsledky ohledání správně podchyceny. Další hodnocenou věcí je komplexnost a kvalita pořízené fotodokumentace. Fotodokumentace musí mít dostatečnou vypovídající hodnotu o situaci na místě činu. K objektivnímu prozkoumání mechanismu spáchané kriminalisticky relevantní události je potřeba znát nejen konečnou strukturu místa činu, ale i tu počáteční, která se zjišťuje jak vyhodnocením výsledků ohledání, tak i např. fotografiemi z místa, před spácháním činu či výslechy osob, které znají místo činu v jeho původním stavu. Srovnáním konečné a počáteční struktury a uvědoměním si rozdílu mezi nimi se zjišťují právě ty změny na daném místě, které způsobila poznávaná událost.

3.11. Negativní okolnosti

V průběhu hodnocení výsledků, které byly zjištěny při bezprostředním pozorování ohledávaného místa a imaginárním sestavování průběhu události, se kriminalistovi může stát, že dojde k poznání, že činnost, o níž se předpokládá, že se na místě udála, by nutně v materiálním prostředí musela zanechat určité změny. Tyto změny však ohledáním zjištěny nebyly, nebo byly naopak ohledáním zjištěny změny, které jsou s imaginárním modelem události v rozporu. V těchto případech se jedná o tzv. negativní okolnosti. „Negativní okolnosti jsou tedy takové změny na ohledávaném objektu, které jsou v logickém rozporu s jinými

informacemi získanými ohledáním. Jde buď o neexistenci změn (znaků), které se předpokládají, které by vzhledem k ostatním změnám (znakům) měly být přítomny, anebo změny (znaky), které se v celkové situaci, v souhrnu ostatních změn (znaků) jeví jako cizí prvky, jako prvky nelogické, rozporné či protichůdné, tedy změny (znaky), které sice existují, ale podle předpokladů by existovat neměly.³⁹ Jak jsem již uvedl, negativní skutečnosti lze rozlišit do dvou skupin. Buď změny, které se předpokládají, neexistují, např. při nálezu mrtvoly s četnými bodnými poraněními na místě činu schází krev, nebo naopak nacházíme změny, které se jeví jako nelogické prvky, např. na nábytku pokrytém prachem se uprostřed nachází kolečko bez prachu nasvědčující tomu, že zde delší dobu byl postaven nějaký předmět, na místě však nikde onen předmět nalezen nebyl. Negativní skutečnosti jsou velmi cenným zdrojem informací pro odhalení zinscenované události. Negativní okolnosti mohou mít za cíl:

- navodit umělou představu o tom, že na tomto místě byl spáchán trestný čin,
- vytvoření falešného kriminálního příběhu s cílem zamaskovat závažnější trestný čin,
- zakrýt stopy trestného činu
- zinscenovat mylnou představu u ohledávajícího o skutečnostech trestného činu apod.

Ačkoli to na první pohled není zřejmé, negativní okolnosti přispívají k objektivnímu poznání podstaty události. Poukázáním na inscenaci, zakrýváním trestné činnosti, „upozorněním“ na to, že místo činu není místem nálezu mrtvoly, osvětlením, že stopy na místě činu pachatel vytvořil záměrně či naopak, že stopy pachatel na místě činu zahladil apod.

Negativní okolnosti však mohou vzniknout nejen záměrnou činností pachatele, ale i přirozenými změnami. Může se na nich v těchto případech výrazně podílet faktor času, přírodní vlivy, fyzikální, biologické či chemické pochody apod.⁴⁰

---

³⁹CHMELÍK, J. a kol.. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005., 303 s

⁴⁰CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. 2. vydání. Praha: MV ČR. 1999, s. 15

3.12. Dokumentace ohledání

V předchozí části bylo zmíněno, že ohledání místa činu je procesním úkonem, který mnohdy slouží jako důkazní prostředek v trestním řízení. Pro její důkazní hodnotu je však nutné, aby výsledky ohledání byly zachyceny formou, jakou stanoví trestní řád.

Protokol o ohledání, jež je upraven v §113 odst. 2 trestního řádu konkrétně stanovuje, že musí poskytnout věrný a úplný obraz předmětu ohledání. Z toho důvodu má obsahovat fotografie, náčrtky, plány a další pomůcky. V protokolu je třeba dbát na úplnost, důkladnost a přesnost, ohledání nelze vždy opakovat a v případě, že to je možné, podmínky jsou již podstatně zhoršené. Náležitosti protokolu jsou uvedeny v § 55 trestního řádu.

Dokumentace slouží k objektivnímu zachycení situace na místě činu, včetně zajištěných stop a zároveň postupu při ohledání. Obsahem dokumentace jsou jen skutečnosti, které byly zjištěné při ohledání. Domněnky, úvahy, tvrzení svědků apod. protokol o ohledání nemá obsahovat. Změny, které na místě činu vznikly před začátkem ohledání, se dokumentují zvlášť.

Dokumentace musí každému, kdo na místě nebyl, poskytnout ucelenou představu o tom jak bylo při ohledání postupováno a o situaci na místě činu. Jedná se o nenahraditelný důkazní prostředek, má však i další využití, může např. sloužit jako podkladový materiál při rekonstrukci události, při které je obnovena situace na místě činu.

Dokumentaci procesních úkonů lze provádět buď při samotném úkonu, nebo jak umožňuje §55 odst. 1 TR bezprostředně po jeho provedení. Některé dokumentační materiály samozřejmě lze provádět pouze v průběhu ohledání, mezi ně lze zařadit náčrtek, videozáznam, fotodokumentaci, zajišťování a snímání předmětů a stop, jejichž účelem je posloužit jako důkaz v trestním řízení. Dokumentační materiály, které lze vyhotovit až po skončení ohledání jsou protokol o ohledání místa činu, schéma místa činu, plánek. Současně je to i výhodnější z důvodu příznivějších podmínek.

Odpovědnost za obsahovou část dokumentace nese orgán činný v trestním řízení, resp. vedoucí výjezdové skupiny. Za kvalitu technických úkonů a s nimi spojenou dokumentaci odpovídají technici. Stejně tak nesou odpovědnost za použití vhodného technického materiálu a prostředku či zvolení vhodného postupu při fotografování.

Základními principy při zpracování dokumentace jsou:⁴¹

- objektivnost provedené dokumentace
- trvalost a včasnost dokumentovaných informací, jejich nenahraditelnost
- účinnost použitých dokumentačních metod
- komplexnost dokumentace
- úplnost provedené dokumentace

Podle druhu zkoumaného objektu, situace nebo typu vyšetřovacího úkonu se použijí různé způsoby a metody dokumentace, které kriminalistika rozpracovává. Nejvyužívanějším způsobem zadokumentování průběhu i výsledku ohledání je v současné době hlavně protokol, videozáznam, kriminalistická fotografie a kriminalistická topografie.

3.12.1. Protokol

Jedná se o základní formu dokumentace, náležitosti protokolu jsou uvedeny v trestním řádu. Z hlediska procesního se jedná o jeden z nejvýznamnějších důkazních prostředků. V kriminalistice se jedná o způsob k zachycení všech skutečností, k jejichž zjištění došlo při ohledání místa činu.

Každý protokol o ohledání musí obsahovat tři části. Jedná se o část úvodní, popisnou a závěrečnou.

V úvodní části je uveden popis události, pro kterou je ohledání prováděno. Funkce, hodnosti, jména a příjmení, služební čísla osob, které se podíleli na ohledání. U nezúčastněné osoby se uvede jméno a příjmení, dále bydliště a zaměstnání. Musí být uveden podnět ohledání, místo ohledání, čas, kdy bylo ohledání zahájeno a ukončeno, podmínky ohledání (teplota, klimatické podmínky, viditelnost) a způsob a metoda ohledání.

Druhou a nejrozsáhlejší částí protokolu je část popisná. Tato část musí obsahovat přesný popis objektu, který je ohledáván, postupu, který byl při ohledávání zvolen, výsledky ohledání s přesnou specifikací zajištěných předmětů a stop.

V závěrečné části protokolu je seznam a bližší popis zajištěných a nalezených stop a předmětů obsahujících číselné označení a popis, kde došlo k

---

⁴¹CHMELÍK, J.: *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 62

jejich nálezu a jak s nimi bylo dále naloženo. Její součástí je fotografická dokumentace a videodokumentace, topografická část a další materiály související s ohledáním. Jestliže při ohledání došlo k nasazení speciálních prostředků (vrtulník, bagr, jeřáb), uvede se tato skutečnost v závěrečné části, včetně času a účelu jejich použití. Důležitá rozhodnutí z průběhu ohledání, místo kam byly přepraveny osoby zraněné či usmrcené, rozhodnutí o zajištění majetku apod. se také uvedou v závěrečné části. Podpisová doložka, obsahující podpisy, i případné námítky, všech osob, ať již ohledání provádějících nebo jen přítomných, tvoří závěr této části.

Při zpracování protokolu musí být dodržovány určité zásady. Jasná, jednoznačná formulace, vylučující více významů. Jeden a ten samý předmět v celém protokolu nazývat stejně. Jestliže se na místě nachází více předmětů stejného druhu, odliší se číselně. Číselné označení stop se v protokolu, plánu, náčrtku i fotodokumentaci musí shodovat. Nepoužívají se nepřesné výrazy (blízko, opodál), ale vzdálenosti se měří. Věci a předměty jsou popisovány ve vzájemné souvislosti. Předměty se nejdříve popíší obecně, následně detailně. Předměty se popisují jeden po druhém, ne na přeskáčku, rozsah popisu určuje jejich význam pro popisovanou událost. Protokol nesmí obsahovat domněnky o vzniku stop, události. Je vhodné používat krátké věty a výrazy všeobecně známé.

3.12.2. Kriminalistická fotografie

Jedním z nejrozšířenějších a nejdůležitějších zdrojů, který poskytuje trvalé o objektivní informace o ohledávaném místě je kriminalistická fotografie. Vytváří neskreslenou a názornou představu o skutečnostech, které jsou na ní zachyceny.

Fotografie jsou číselně značeny a toto značení je v souladu s protokolem. Předpokladem k vysoké vypovídající hodnotě fotografie je její technická kvalita. Na místě činu je třeba fotografovat promyšleně. Vše, co bylo písemně zachyceno v protokolu o ohledání by měla obsahovat dokumentační fotografie. Vlastností fotografie je, že zachycuje objektivní realitu, což se písemným projevem v protokolu nemusí vždy zcela podařit. Fotografie samozřejmě může zachytit i skutečnost, která ohledávajícímu subjektu unikla.

Lze rozlišit čtyři základní typy fotografií dle rozsahu záběru.

Prvním typem je orientační fotografie. Kromě samotného místa činu zachycuje i jeho širší okolí. Ukazuje začlenění v terénu, příchodovou a

odchodovou cestu. Účelem fotografie je ukázat umístění místa činu v okolním prostředí, nachází-li se místo činu v uzavřeném prostoru, např. v místnosti, orientační fotografie zachycuje okolí domu.

Druhým typem je přehledná fotografie. Místo činu je stále zachyceno jako celek, ovšem již bez blízkého okolí. Fotografie je fixována na první pohled na místo činu při statické fázi ohledání. Jestliže jeden snímek nepojme všechny detaily, jsou pořízeny další pomocné fotografie. Tyto fotografie jsou pořizovány ze všech stran, avšak za dodržení podmínky, že snímky jsou fixovány na tentýž ústřední objekt (mrtvola v případě vraždy).

Třetí typ je fotografie polodetailní. Slouží k zachycení nejdůležitějších částí místa činu v dostatečném měřítku, společně s postavením dalších objektů, které je obklopují. Také může být použita k fixaci souboru předmětů nebo stop, které se nacházejí na místě.

Čtvrtým typem je fotografie detailní. Jejím smyslem je zachytit detaily na místě činu. Všechny viditelné markanty na místě činu, stopách a předmětech jsou zachycovány samostatně. Tyto fotografie neobsahují prostorové vztahy mezi objekty nacházejícími se na místě činu. Místo toho zachycují jednotlivé vlastnosti zachycovaných objektů, jejich členitost, strukturu povrchu, tvar apod. Pro zachycení rozměrů jsou objekty fotografovány s přiloženým měřítkem.

Z fotografií se následně vytvoří fotodokumentace. Jedná se o vylepení fotografií do předtištěných desek z tvrdého papíru. Fotodokumentace obsahuje přesný popis jednotlivých fotografií, které jsou řazeny od orientačních snímků k detailním.

3.12.3. Videodokumentace

Za účelem zachycení dynamické obrazové, včetně zvukové informace během ohledání místa činu se využívá fotodokumentace. Poskytuje možnost dokonale zachytit průběh děje. Technik musí znát nejen zásady kriminalistické dokumentace, ale také základy profese kameramana, zvukaře, scénáristy a režiséra. Videodokumentaci řídí policejní komisař, též zastávající funkci moderátora. Právě probíhající činnost doplňuje vhodným komentářem, pokládá otázky znalci, svědkovi či obviněnému, případně jiným osobám, které se úkonu účastní.

Náležitosti videodokumentace upravuje Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100/2001. Stanoví, že během videodokumentace stop a předmětů se postupuje obdobně jako při fotodokumentaci, náležitosti videodokumentace ohledání jsou upraveny zvlášť. Tyto náležitosti se podobají náležitostem protokolu, také je členěna na tři části, a to úvodní, popisnou a závěrečnou. Pokyn dále specifikuje, jak se s pořízeným videozáznamem nakládá.

3.12.4. Kriminalistická topografická dokumentace

Prostředek dokumentace používající grafické znázornění s vyznačením kriminalisticky relevantních míst se nazývá kriminalistická topografická dokumentace. Udává informace o vzájemném rozmístění jednotlivých stop a objektů na dokumentovaném místě, včetně informací o jejich rozměrech. Mezi nástroje topografické dokumentace patří hlavně náčrtek, plánek a schéma.

Náčrtek

Náčrtek je podkladem pro zhotovení plánu. Jedná-li se o jednodušší případ a použití náčrtku postačuje, plánek není následně ani vyhotovován.

Náčrtek je často kreslen v průběhu ohledání „od ruky“. Jedná se o zběžnou půdorysnou skicu, na které je zobrazeno místo události spolu s objekty, které se na místě nacházejí. V náčrtku jsou uvedeny vzdálenosti a rozměry.

Může být vyhotoven jako orientační, situační, polodetailní či detailní. Stopy a předměty v náčrtku musí být označeny stejnými čísly a názvy, kterými jsou označeny v protokolu o ohledání místa činu. Vyžaduje se, aby byl náčrtek podepsán všemi osobami, které se ohledání zúčastnily.

Plánek

Plánek je přesné půdorysné zobrazení místa ohledání, včetně objektů, které se na něm nacházely. Zpracovává se v měřítku, buď grafickém, nebo číselném, vyjadřující poměr zmenšení. Do plánu se vyznačují místa, kde došlo k nálezům stop. Jejich číselné označení musí být shodné s číselným označením v protokolu o ohledání místa činu a náčrtku. V plánu terénu se vyznačují zeměpisné strany. Pro srozumitelnost může být plánek doplněn legendou.

Plánek může být vyhotoven jako orientační, situační, polodetailní či detailní. Po vyhotovení plánu jej podepíše zpracovatel.

Schéma

Schéma slouží k zjednodušenému zadokumentování situace. Jedná se o znázornění nejpodstatnějších prvků určitého objektu. Můžou být znázorněny vzájemné vazby a vztahy mezi objekty.

Pro zadokumentování polohy jednotlivých předmětů a stop, které se nachází na místě činu velkého rozsahu, v nepřehledném terénu apod., lze využít navigační systém GPS. Práce s tímto systémem je velmi jednoduchá a jedná se o metodu poměrně přesnou (záleží však na ceně zařízení, přesnost od centimetrů až po cca jeden metr).

Ohledávající subjekt může při ohledání využít zvukového záznamu, dle kterého pak následně vypracuje protokol o ohledání místa činu.

4. Stopy a místo činu

4.1. Pojem stop a jejich dělení

Kriminalistická stopa je každá změna, jak materiální, tak ve vědomí lidí, která je v příčinné souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí⁴².

Jednání pachatele trestné činnosti zanechává v reálném světě odraz v okolním prostředí. Tento odraz způsobuje nejen jednání jeho samotného, ale i odraz prostředků, které použil při svém jednání. Tímto odrazem není myšleno pouze materiální prostředí, ale i odrazy které jednání zanechalo ve smyslech lidí. Tito lidé, se mohli účastnit jednání přímo, ať již některou formou účastenství či jako oběť, účastnit se však mohli také nepřímo, tedy jako svědek. Stopy na místě činu však nevznikají pouze působením samotného pachatele, nýbrž také působením jiných osob, které se pohybovaly na místě činu. Tyto stopy, k jejichž vzniku došlo až po působení pachatele, musí být odděleny od těch stop, které na místě činu zanechal pachatel. Tento proces není v praxi vůbec jednoduchý. Materiálními stopami jsou označovány stopy, které vyvolávají změny v materiálním prostředí, naproti tomu stopy, které vyvolávají změny ve vědomí lidí, nazýváme stopami paměťovými.

Změny vyvolané pachatelem na místě činu mnohdy nejsou stálé, a proto dochází k jejich degradaci, díky které se stávají nepoužitelnými pro kriminalistické zkoumání. Stálost kriminalistických stop je závislá na několika faktorech. Předně jde o dobu, které uplynula od jejího vzniku. Pochopitelně čím je stopa čerstvější, tím lépe. Uchovatelnost stopy je závislá na vlivech vnějších přírodních podmínek (děšť, sníh, slunce, mráz, vítr, atd.), fyzikálních vlastnostech nositele stopy (např. pružnost materiálu), v neposlední řadě je uchovatelnost stopy závislá na lidském faktoru, tím myslím buď záměrné zničení stopy osobou zainteresovanou či nechtěné zničení stopy osobou nezainteresovanou, která se po místě činu pohybuje náhodně.

---

⁴²MUSIL, J., KONRÁD, Z. SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika*, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2001, s. 73

4.1.1. Paměťové stopy

Paměťová stopa vznikne, jestliže osoba vnímá událost, která se odehraje kolem ní. Vnímání událostí se děje pomocí smyslů. Ve většině událostí se bude jednat o zrak a sluch, ale samozřejmě může ve specifických případech dojít k zapojení i smyslů ostatních (chuť, hmat a čich). Smyslový vjem je následně přenesen jako informace do mozku, kde dojde k jejímu uložení do paměti. Člověk si samozřejmě nemůže pamatovat vše, co prožije. Snáze si zapamatuje informace, které jsou pro něj z nějakého důvodu důležité, případně informace, které vnímal intenzivněji. Intenzita vnímání situace však může mít na zapamatování i účinek přesně opačný. Nežádka se stává, že prožije-li člověk událost mající velmi silný vliv na jeho psychiku, nejen že si nepamatuje tuto událost, ale dokonce si nepamatuje období před událostí, případně i po události.

Opakované využívání paměťových stop zpravidla v praxi není využíváno. Je-li napoprvé výslech proveden správně, opakovaným výsledkem ohledně stejných událostí získáme místo informací nových informace domyšlené, tedy irelevantní.

Paměťové stopy mohou být krátkodobého charakteru, střednědobého charakteru a charakteru v podstatě trvalého. V tomto pořadí si je člověk stopy zapamatovat co do délky uchovávané vzpomínky. Na schopnost pamatovat si stopy má obrovský význam schopnost vnímání, uchování a vybavování informací. Velmi důležitá je také schopnost informací reprodukovat. Tyto vlastnosti jsou závislé na charakteru konkrétní osoby. Za definitivně ztracenou lze paměťovou stopu považovat, jestliže osoba, která je nositelem paměťové stopy, zemře.

Dalším případem, kdy jsou paměťové stopy nedostupné je situace, kdy osoba nemůže (duševní porucha, nemoc) nebo nechce informaci sdělit.

Způsob zajišťování paměťových stop je dán jejich nehmotným charakterem. Paměťové stopy je třeba vybavit. To se provádí pomocí výslechu, rekognice, prověrky na místě a konfrontace.

Výslech je kriminalistická metoda, jehož cílem je získat informace z paměti vyslychaného. Při výslechu je třeba dodržovat práva a povinnosti vyslychaného. Úskalí výslechu spočívá ve skutečnosti, že vyslychaný nemusí mít

zájem na objasnění kriminalisticky relevantní události. Jeho zájem může být dokonce opačný a z tohoto důvodu mohou být jím uváděné informace nepravdivé.

Výslech by měl obsahovat dvě části. Začíná se monologem, kdy vyslýchaný hovoří sám a volně popisuje, co je mu o předmětné situaci známo. Po monologu následuje dialog, při kterém vyslychající pokládá vyslychanému doplňující otázky. Odpovědi prověřuje a sdělené informace porovnává. Výslech lze považovat za nejdůležitější metodu pro získávání paměťových stop. Na výslech je potřeba se předem připravit, otázky klást systematicky. Je nutné se vyhnout otázkám kapiózním a sugestivním. Z výslechu je zpravidla pořizován magnetofonový záznam a videozáznam. Jednotlivé formy výslechu, rozdělené podle procesního postavení osob (podezřelého, obviněného, svědka), stejně jako jejich poučení, práva a povinnosti upravuje zákon č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním.

Nacházíme-li se v situaci, ve které je důležité poznat věc, zvíře nebo osobu a máme k dispozici osobu, která je schopna uvedený objekt poznat je nasnadě využít pro tento účel rekognici. Rekognice je upravena v §104b Zákona č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním. Jelikož se jedná o metodu, která je neopakovatelná, je nutné jí věnovat odpovídající přípravu. Poznávající samozřejmě není zastupitelný. Před poznávajícího je předveden poznávaný objekt současně se skupinou objektů stejného druhu. O rekognici je pořizována fotodokumentace, případně videozáznam.

Potřebujeme-li ověřit věrohodnost osoby a zjistit, účastnila-li se kriminalisticky relevantní události nebo u ní byla jako svědek, můžeme využít institut prověrky na místě. Prověrku na místě upravuje § 104e Zákona č. 141/1961Sb., o trestním řízení soudním, který udává, že se přiměřeně užijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu.⁴³ Účelem prověrky je získat nové důkazy, nebo objektivizovat předchozí výpovědi. Z logiky věci tedy prověřce na místě musí předcházet výslech svědka, obviněného nebo podezřelého a důvod pro prověrku na místě musí z tohoto výslechu vyplývat. Vyslychaná osoba musí s prověrkou souhlasit, jelikož se jedná o procesní úkon, na které existuje podmínka nevynutitelnosti, její účast je nezastupitelná. Během prověrky na místě osoba popisuje skutečnosti tak, jak o nich vyprávěla u výslechu. Prověrkou se nic

---

⁴³§104e odst. 2 Zák. č. 141/1961Sb. o trestním řízení soudním

experimentálně neověřuje, podmínky na místě se nemění. Podmínkou u prověrky na místě je přítomnost nezúčastněné osoby. Z prověrky se pořizuje topografická a fotografická dokumentace a videozáznam.

4.1.2. Materiální stopy

Materiální stopa je stopa, která vznikla působením pachatele nebo předmětu, který pachatel na místě činu použil, v okolním prostředí, vyjma lidské vědomí. Jakákoliv změna, kterou takové působení vyvolalo je kriminalisticky relevantní informací.

4.1.3. Druhy materiálních stop

Z hlediska kriminalistiky, má největší význam rozdělení stop dle změn v materiálním prostředí. Materiální stopy jsou v literatuře děleny rozdílně, podstata dělení však zůstává zachována. Materiální stopy lze dělit následujícím způsobem:

Stopy, poskytující informace o vnější struktuře objektu

Tyto stopy můžeme dále dělit na stopy *statické*, jedná-li se o stopy vznikající kontaktem, tedy bez posuvu a stopy *dynamické*, které vznikají posuvem. Statické stopy dále dělíme na *plošné* a *objemové*. Statická plošná stopa může vzniknout buď navrstvením, odvrstvením nebo vytvořením obrysu. Typickým příkladem statické plošné stopy vzniklé navrstvením je potní otisk prstu. Naproti tomu typickým plošným otiskem vzniklým odvrstvením (odtisk) je papilární linie prstu na předmětu, který je zaprášený, např. moukou, cementem, vápnem. Třetím typ statické plošné stopy - *periferní* (obrys), může vzniknout dvěma způsoby. První případ nastane, spadne-li sypká hmota, ulpělá na botě, z této boty na podlahu, například po vstupu do místnosti. Druhý případ je vlastně opakem, kdy po odstranění předmětu ze zaprášené plochy zůstane čisté, nezaprášené místo.

Dalším druhem stop jsou stopy objemové (vtisky). Klasickým příkladem je vtisk podešve boty v zemi. Tyto stopy často obsahují prostorové obrácení reliéfu.

Dynamické stopy dělíme na stopy *plošné* a *objemové*. Dynamické stopy plošné mohou stejně jako stopy statické vznikat navrstvením a odvrstvením.

Typickým příkladem navrstvení u plošné dynamické stopy je brzdná dráha po pneumatice. Jestliže k brždění nedojde na čistém asfaltu, ale například na zanešené krajnici, vznikne stopa vytvořená sedřením povrchu krajnice a bude to dynamická plošná stopa vzniklá odvrstvením. Dynamickou objemovou stopou je stopa vzniklá zhmožděním, např. promáčknutím karoserie, sešnutím, např. brázda rýh vytvořená páčidlem v měkčím materiálu, rýhy, např. řezným diamantem na skle, klíčem na karoserii vozidla apod.

Stopy, které poskytují informace o vnitřním složení, stavu a stavbě objektu

Tyto stopy můžeme rozdělit do tří podskupin, dle skupenství látek. Jedná se tedy o stopy drobných pevných látek, jedná se např. o vlasy, kousky nátěrového systému, textilní vlákna apod., dále o stopy látek kapalných, v tomto případě se může jednat o krev, sliny, moč, ejakulát a jiné druhy nejen tělních tekutin a konečně stopy látek plynných. Velmi častým zástupcem těchto druhů stop bude pach pachatele, dále pach výbušnin, toxických hmot apod.

Stopy, které obsahují informace o pohybových a funkčních vlastnostech objektu

Tento druh stop můžeme rozdělit do čtyř podskupin. První skupinou mohou být stopy chůze a běhu (stopy bipedální lokomoce), jedná se o pěšinku chůze, která je pro každého člověka specifická. Druhou skupinou stopy rukopisu a písemného projevu, do třetí skupiny se řadí stopy řeči a hlasu a v poslední skupině se nachází stopy jiných dynamických a funkčních návyků a vlastností, pro přiblížení se může jednat například o způsob chování na místě činu, návyky při používání určitého nástroje, např. z výšky překonané překážky můžeme posoudit jeho fyzické a anatomické vlastnosti.

Stopy, které obsahují komplexní informaci o objektech

V této skupině nalezneme stopy se sdruženou informací o vnitřních i vnějších vlastnostech objektu, typickým příkladem je útržek dokladu nebo kousek ulomeného skla ze světlometu motorového vozidla. Dále sem patří stopy

prostorové, např. zmizení a objevení předmětu, změna polohy předmětu a stopy počítačové, účetní apod.⁴⁴

4.1.4. Mikrostopy

Mikrostopy jsou specifickou skupinou stop. Od klasických stop liší především svojí velikostí a s tím spojenou náročností na vyhledání a zkoumání.

„Mikrostopy jsou materiální stopy, které pro své nepatrné geometrické rozměry, malé množství hmoty, nízkou koncentraci, malou změnu ve struktuře nositele nebo malý odraz funkčních a dynamických vlastností jsou prostým okem slabě viditelné nebo neviditelné a pro účely vyhledávání nebo fixace nebo zajišťování nebo zkoumání nebo vyhodnocování vyžadují použití současných špičkových metod a prostředků.“⁴⁵

Čím méně zanechal pachatel na místě činu klasických stop, tím více je ceněn náleznost mikrostopy. Mikrostopy existují ve všech druzích a skupinách stop materiálních, nejčastěji se však na místě činu vyskytují ve skupině stop, které obsahují informace o vnitřních vlastnostech objektu, jež stopy zanechal. Jedná se hlavně o nepatrné množství pevných, kapalných a plyných látek, vyskytujících se hlavně jako materiály mechanoskopické, chemické, biologické, pyrotechnické a balistické.⁴⁶

4.1.5. Dělení mikrostopy

Mikrostopy se v kriminalistice nejčastěji dělí podle trvanlivosti, dále podle způsobu vzniku, druhu a podle druhu znečištění.

Dle trvanlivosti stopy rozlišujeme na zcela nestálé, jako příklad můžeme uvést silně těkavé látky, ve kterých neustále probíhá rychlý chemický nebo

---

⁴⁴PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K., *Základy kriminalistiky*, 2. vydání. Praha: Armex publishing s.r.o., 2007. s.

⁴⁵SUCHÁNEK, J. a kol. *Kriminalistika – kriminalistickotechnické metody a prostředky*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1999, s.242

⁴⁶PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K. *Základy kriminalistiky*, 2. Vydání. Praha: Armex publishing s.r.o. 2007. s. 74

biologický proces, ke zpracování stopy musí dojít během jednoho dne. Dále mikrostopy relativně stálé, v tomto případě se může jednat o zbytky potravin či biologické materiály, tento druh stop musí být zpracován během měsíce. Poslední skupinou jsou mikrostopy velmi stálé, mezi které zařadíme textilní vlákna, chlupy, vlasy, minerální látky apod. Tyto stopy se nemění ani v průběhu několika let.

Podle způsobu vzniku dělíme mikrostopy na jednostranně nanášené a kontaktní. Jak název napovídá, kontaktní stopy vznikají kontaktem minimálně dvou objektů. Nejčastěji se v praxi jedná o kontakt oblečení. Ke vzniku stopy jednostranným nánosem dojde při spadu nejrůznějších částic, které se za pomoci meteorologických podmínek na objektu zachytí.⁴⁷

Podle druhu můžeme mikrostopy rozdělit na mikrostopy, které odrážejí vnější stavbu odráženého objektu, jsou to stopy daktyloskopické, mechanoskopické, balistické a trasologické. Dalším typem jsou mikrostopy mající charakter stop rovnosti objektu, jedná se o textilní vlákna, biologický materiál, nátěrové systémy, homogenní hromadný celek (chemikálie, cukr), nehomogenní hromadný celek (zemina). Minimální význam v kriminalistické praxi mají mikrostopy, které mají charakter změn struktury zkoumaného objektu a mikrostopy, které mají charakter odrazu funkčních a dynamických vlastností.⁴⁸

Stejně jako na běžné stopy i na mikrostopy působí nejrůznější vlivy. Vliv, kterému jsou mikrostopy vystaveny trvale je *vliv času*. Vlivem času dochází k rozkladu biologického materiálu, materiály mohou oxidovat, či v nich probíhat redukční děje. Tomuto vlivu lze nejlépe předejít včasným zpracováním a vyhodnocením mikrostop. Popsané děje lze také samozřejmě zpomalit či téměř zastavit správným zajištěním a uchováním. Následující dva vlivy jsou do značné míry závislé na lidském faktoru. Dalším vlivem je *vliv prostředí*. Při dodržení specifických nároků při zkoumání mikrostop je možné se tomuto vlivu vyvarovat. Jedná se o velmi náročnou činnost. Vlivem prostředí může dojít například k znečištění mikrostopy. Poslední skupinou je *vliv manipulace*. Dojde-li k použití špatného postupu, nástroje, důsledkem této chyby bude změna informační hodnoty vzorku. Tomuto se lze vyvarovat pečlivou, důslednou a promyšlenou manipulací s mikrostopami.

---

⁴⁷STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*, 3. rozšířené vydání. Plzeň Aleš Čeněk, 2006. s. 96

⁴⁸tamtéž, s. 97

Podle znečištění dělíme mikrostopy do tří kategorií. Jedná se o znečištění primární, sekundární a terciální. Toto dělení zohledňuje čas, kdy ke znečištění došlo. K primárnímu znečištění došlo již při samotném vzniku mikrostopy, z tohoto důvodu jej nelze eliminovat. K sekundárnímu znečištění mikrostopy dochází v době mezi jejím vznikem a dobou, než je zajištěna. Lze se mu tedy vyvarovat co nejrychlejším zajištěním mikrostopy. K terciálnímu znečištění mikrostopy dochází v období mezi zajištěním stopy a vyhodnocením stopy. Lze mu tedy předejít bezchybnou manipulací.

4.2. Dělení stop podle odvětví kriminalistiky, které se danými stopami zabývá

V kriminalistické praxi nejběžnějším dělením stop je dělení podle odvětví kriminalistiky, které se danými stopami zabývá:

4.2.1. Daktyloskopické stopy a způsob jejich vyhledávání a zajištění

Daktyloskopická stopa vznikne v bezprostředním okamžiku, kdy se ruka nebo noha osoby dotkne nějakého předmětu. Rozpoznat a sejmut lze i stopy vytvořené různými částmi lidské pokožky.

Metodou zabývající se identifikací osob podle obrazců papilárních linií, které se nacházejí na dlaních, vnitřní straně článků prstů, na chodidlech a prstech u nohou se zabývá nauka nazývaná daktyloskopie. Jedná se o druhou nejstarší kriminalistickou metodu. První metodou byla bertillonáž Alphonse Bertillona.

Daktyloskopie byla do praxe zavedena zásluhou vědců Sira Francise Galtona, Sira Williama Jamese Herschela a Henryho Faulsse. Vycházeli přitom z poznatků českého přírodovědce Jana Evangelisty Purkyně.

K identifikaci pomocí daktyloskopie dochází pomocí drobných linií na bříšcích prstů. Vychází se přitom ze tří zákonů, platných pro kriminalistickou identifikaci osob:

- na světě neexistují dvě osoby se stejnými obrazci papilárních linií.
- obrazce papilárních linií jsou relativně neměnné po celý život

- obrazce papilárních linií jsou neodstranitelné, pokus není odstraněna zárodečná vrstva kůže

Daktyloskopie nachází uplatnění při identifikaci osob z nejrůznějších příčin. Uplatnění najde v případě, že osoba nemůže nebo nechce prokázat svoji totožnost, může být použita při identifikaci mrtvol, jsou-li papilární linie dostatečně zachovány, zodpoví nám otázku, zdali se jedna osoba nepodílela na více trestných činech.

Daktyloskopické stopy jsou pro účely identifikace navzájem nejčastěji porovnávány s kontrolními otisky domácích nebo podezřelých osob, s otisky osob z daktyloskopických karet, které jsou uloženy v daktyloskopické evidenci, se stopami z trestné činnosti, která dosud nebyla objasněna, s otisky z daktyloskopických evidencí, které byly sejmuty mrtvolám nebo neznámým osobám. Otisky jsou samozřejmě prověřovány i v rámci mezinárodní spolupráce.

Daktyloskopické otisky jsou široce využívány pro účely identifikace osob. Patří do skupiny stop zobrazujících vnější strukturu objektu, kterým byly vytvořeny. Dotkne-li se pokožka pokrytá papilárními liniemi vhodného nosiče, dojde k přenosu obrazce papilární linie. Dojde buď k vytvoření obtisku, nebo vtisku. Daktyloskopické stopy se dělí na stopy neviditelné (latentní) a stopy viditelné.

Zjišťování a zajišťování daktyloskopických stop

Dojde-li ke kontaktu čistého nosiče s čistou pokožkou, dojde ke vzniku latentní daktyloskopické stopy. Ke zviditelnění takovéto stopy se použije bočního nasvícení. Stopa se vyvolá a zajistí pomocí daktyloskopického prášku, může být použito i chemických metod.

Daktyloskopický prášek se na latentní stopu nanáší velmi jemným štětečkem. Používá se prášek hliníkový (tzv. argentorát), bronzový, mosazný, železný aj. Takto vyvolané stopy se sejmou na daktyloskopickou fólii. Snímek stopy musí být co nejkontrastnější, z tohoto důvodu existuje folií více druhů. Fólie může být průhledná, černá nebo bílá.

K vyvolání daktyloskopických stop, které se nacházejí na lidské kůži, papíru a plastových hmotách se využívá tekutin a par. Při rozstříknutí roztoku dusičnanu stříbrného, dojde k zabarvení stopy do šedočerné, roztok ninhydridu zbarví otisk do červenofialové barvy. Při aplikaci par jódu daktyloskopická stopa zhnědne. Takto zviditelněné stopy je samozřejmě potřeba sejmout, k tomu to účelu se používá fotoaparát. Novodobou metodou k vyvolání daktyloskopických stop je použití laserového záření. Do prostoru, kde je předpoklad výskytu otisků se rozptýlí světla argonového laseru. Po tomto osvětlení získá stopa žlutozelené zabarvení a lze ji vyfotografovat.

Viditelné daktyloskopické stopy jsou zajišťovány in natura, jedná-li se o malé předměty (zbraně, dokumenty, doklady, peněženky). Jedná-li se o vtisk, tedy objemovou stopu vytvořenou v měkkém materiálu, takovéto stopy se mohou odlévat za pomoci kaučukového tmelu, v každém případě se však fotografují. Navrstvené stopy vznikají při přesunu nečistot z podložky, může se jednat o prach, krev, barvu. Navrstvené stopy se fotografují.

Upotřebitelnost daktyloskopických stop

Základními obrazci jsou smyčky, oblouky, spirály a elipsy. Papilární linie vytvářejí zvláštní obrazce nazývané markanty, jedná se. Markanty mají největší hodnotu z hlediska identifikace. Počet markantů udává upotřebitelnost stopy. Stopa, která má markantů více jak deset je upotřebitelná. Tato stopa slouží k jednoznačné identifikaci osob. Otisk, vykazující sedm až devět markantů je částečně upotřebitelný, takový otisk může sloužit k vyloučení podezřelých osob. Otisk o méně než sedmi markantech je neupotřebitelný, jeho význam je omezeně taktický.

Kriminalista se na místě činu přesvědčí pouhým okem, jestli je otisk, který sejmul, použitelný, tedy jestli má dostatečný počet markantů a není rozmazaný. Následně se stopa zašle na expertizu do laboratoře, kde je o otisku zpracován znalecký posudek.

Vytvořené daktyloskopické karty se zavádí do systému. Na každé kartě je otisk celých obou dlaní osoby, otisky všech deseti prstů osoby a její stručný popis. Následně je karta zavedena do elektronického systému AFIS 2000.

4.2.2. Odorologické stopy a způsob jejich vyhledávání a zajištění

Kriminalistická odorologie je obor kriminalistické techniky, který „se zabývá zkoumáním a identifikací osob a věcí podle pachu“⁴⁹ K identifikaci se používají čichové schopnosti psů, kteří jsou pro tento účel speciálně cvičeni a uplatňují se také přístroje, záleží na koncentraci vylučovaného pachu. Pachem se rozumí „podíl odpařených nebo odsublimovaných molekul nebo atomů, které charakterizují osobu nebo objekt, ze kterých pochází“⁵⁰

Laboratorní zkoumání pachových stop, které zanechalo lidské tělo, se neprovádí. Důvod je prostý, do dnešní doby totiž neexistuje spolehlivá laboratorní metoda, která by jednoznačně vyvrátila či potvrdila u lidských vzorků shodu. Není možné vyčlenit lidský pach z pachů jeho prostředí. Složení lidského pachu určuje věk, rasa, pohlaví, povolání, nemoci, užívání léků, povolání apod. Jiná situace nastává u pachových stop určitých látek. Přístroje schopné určit pach jednotlivých látek však mají své uplatnění hlavně mimo kriminalistiku. Své uplatnění najdou u hasičů, horníků, v nebezpečných provozech, kde varují před únikem chemikálií, výbuchem či požárem. Pro účely policie mohou být tyto přístroje použity k odhalování výbušnin. Za nadějí do budoucna lze považovat vytvoření tzv. umělého čenichu, který je vyvíjen za spolupráce akademiků na VŠCHT v Praze.⁵¹ Vytvoření takového přístroje by dle mého názoru znamenalo zásadní průlom v odorologii. Udělal by totiž tečku za námitkami odpůrců této metody (pomocí psa), kteří poukazují na její nevěrohodnost.

Zdrojem lidského pachu je lidský dech a lidský pot. Pro kriminalistu je proto důležité určit, na kterých místech pachatel do prostředí nevířil jinou pachovou stopu a prováděl fyzicky náročnější činnost. Takové místo je ideální k sejmutí pachové stopy. Jelikož má pachová stopa pouze omezenou dobu své životnosti, má přednost před snímáním ostatních druhů stop a je nutné si zajistit urychleně. V tomto směru dochází ke konfliktu s mikrostopami, u kterých je také velice důležité zajistit je jako první z důvodu kontaminace. Při zajišťování

⁴⁹MUSIL, J. a kol. Kriminalistika. 2. vydání Praha: Nakladatelství C.H. BECK, 2004, s. 185

⁵⁰STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 125

⁵¹https://zpravy.idnes.cz/vedci-z-vyvijej-i-pristroj-ktery-by-poznal-cloveka-podle-pachu-jako-pes-lz9-/domaci.aspx?c=A140905_175800_domaci_jp

pachových stop je nutné dbát potřebné opatrnosti a počínat si tak, aby nedošlo ke znehodnocení ostatních stop.

Zjišťování a zajišťování pachových stop

Samotné zajišťování pachové stopy lze provést několika způsoby. Tento způsob nám předurčí nosič pachové stopy. Pachová stopa může být zajištěna i s nositelem tzv. in natura, jedná se o případy, kdy nositelem je např. nástroj, kus látky, oděvu, peněženka apod. Pachová stopa nesmí být kontaminována pachem osoby, která stopu zajišťuje, typicky potem z rukou. Je tedy nutné používat vždy sterilní materiál, chirurgické rukavice a pro účel přepravy vhodný obal. Za vhodný obal lze považovat skleněné nádoby, plastové sáčky, lahve apod. Nelze-li věc zajistit in natura, použije se k zajištění pachový snímač. V praxi se používá sterilní bavlněná tkanina. Po vytipování místa, odkud bude pachová stopa sejmuta, se tato tkanina na místo přiloží. Sterilní tkanina se zakryje alobalem. Čím je doba snímání delší, tím vzrůstá možnost sejmutí kvalitní pachové stopy. Minimální doba snímání je dvacet minut. Následně se musí snímač hermeticky uzavřít. K tomuto účelu slouží tzv. pachová konzerva. Jedná se o vzduchotěsnou skleněnou nádobu. Pachová konzerva se musí řádně označit všemi údaji potřebnými k identifikaci. Po celou dobu činnosti, jejímž smyslem je zajištění pachové stopy, musí být postupováno s maximální opatrností, používány chirurgické rukavice a sterilní nástroje, aby nedošlo k znehodnocení pachové stopy. K identifikaci lze pachová konzerva využít po stabilizaci pachu, ke kterému dojde po uplynutí dvaceti čtyř hodin. Trvanlivost konzervy je jeden rok.

Při odebrání srovnávací pachové konzervy se postupuje mírně odlišným způsobem. Osoba, které je pachová stopa snímána sama vyjme sterilní tkaninu ze skleněné nádoby. Následně si na levý i pravý bok přiloží jeden kus tkaniny a tu přikryje oblečením. Konzervace vzorku probíhá stejným způsobem, jak bylo již popsáno. Zajišťuje-li se více srovnávacích vzorků, každý vzorek musí zajistit jiný kriminalista. Další velmi důležitá podmínka musí být dodržena při snímání pachové stopy z osoby podezřelé. Kriminalista, který se podílel na ohledání místa činu, nesmí provádět odebrání pachové konzervy osobě podezřelé ze spáchání tohoto činu.

Pachovou stopu lze zajistit také nasáváním plynné směsi. Jak název napovídá, jedná se o nasátí směsi plynů do vhodného nosiče. Tím může být

například plastová lahev či injekční stříkačka. Všechny prostředky musí být vhodně chemicky ošetřené a sterilní z důvodu možného poškození vzorku. Směs pachů lze také prosávat přes sorbent. Tím dojde ke zkoncentrování pachové stopy v absorpčním materiálu (aktivní uhlí, molekulární síto, tenká kovová folie). Poté opět dojde k hermetickému uzavření ve vhodné, obalu a zaslání k expertize.

4.2.3. Mechanoskopické stopy a způsob jejich vyhledávání a zajištění

Metodikou vyhledávání, zákonitostmi vzniku, zajišťováním a zkoumáním stop technických prostředků a nástrojů za účelem jejich identifikace se zabývá metoda kriminalistické techniky nazývaná mechanoskopie.

„V kriminalistice se mechanoskopie chápe ve dvou úrovních, a to v širším slova smyslu a v užším slova smyslu. V užším pojetí v sobě mechanoskopie zahrnuje nauku o nástrojích používaných pachateli k páchání trestné činnosti a o identifikaci těchto nástrojů podle stop, které byly těmito nástroji vytvořeny na místě činu. Řadíme sem i identifikaci nástroje, nebo jiného předmětu podle jeho úlomků. V širším pojetí do mechanoskopie zahrnujeme i jiné objekty, které nelze zcela jednoznačně považovat za typické nástroje, ale princip a podstata tvorby stop těmito předměty je teoreticky i prakticky naprosto shodná s klasickým nástroji“⁵²

Rozdělení objektů působení

Za objekt působení je považován předmět, který je využit k překonání překážky. Mechanoskopie tyto nástroje dělí do čtyř skupin. Do první skupiny jsou zařazeny nástroje, které jsou běžně sériově vyráběny a neproběhla u nich žádná úprava, klasickými zástupci budou kladiva a páčidla. Do druhé skupiny patří předměty, které jsou také vyráběny sériově, ale následně prošly úpravou podle potřeby pachatele trestné činnosti, např. pro lepší skladnost dojde ke zkrácení ramen u pákových nůžek. Do třetí skupiny řadíme nástroje, které jsou speciálně

---

⁵²STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2013. s. 205.

vyrobené přímo pro páčání trestné činnosti, pachatel si může například vyrobit nástroj určený k rozlomení zámkové vložky. Do poslední, čtvrté skupiny patří nástroje, které pachatel nalezne v okolí místa činu a náhodně je využije. Může se jednat například o železnou tyč, kterou použije v vylomení dveří.

Rozdělení mechanoskopických stop dle vlastností objektu

O předmětu, který mechanoskopické stopy vytvořil, nám mohou být poskytnuty dva druhy informací. Zaprvé jsou to informace o vnějších vlastnostech hledaného objektu, ale také o vnitřních vlastnostech tohoto objektu.

Informace o vnějších vlastnostech objektu může předmět podat buď podle statické objemové stopy (vtisku), nebo podle dynamické objemové stopy (stopy zhmoždění, sesunutí či rýha). Naproti tomu informace o vnitřních vlastnostech objektu získáváme pomocí částí nástroje zanechaného na místě činu. Touto částí mohou být úlomky nástroje, zbytky látky, která je pro využití nástroje specifická apod.

Hlavní vlastností, kterou musí nástroj splňovat, aby mohlo být dosaženo jeho identifikace je jeho individuálnost. Ačkoliv je tato podmínka splněna vždy, není splněna podmínka, že nástroj je identifikovatelný podle stop, které vytvořil. Individuálnost nástroje je součtem mnoha operací, počínaje výrobou a pokračující každým jeho použitím, poškozením či opravou. Nástroj tím získává celou řadu znaků, obecných i individuálních, které byly vytvořeny na nástroji, a existovaly ne něm po různý časový úsek jeho životnosti.

Znaky polotovaru bývají hrubé, výrazné, vznikají například při odlévání polotovaru nástroje, kováním polotovaru nástroje, vysekáním hrubého tvaru budoucího nástroje z plátu kovu apod. Až na výjimky se však tyto znaky na pracovních částech konečného výrobku neprojeví, jsou totiž odstraněny při následném, jemnějším opracování nástroje.

Znaky opracování na povrchu budoucího nástroje vznikají během jeho dalšího opracování do konečné podoby. Tyto znaky jsou vytvořeny broušením, pilováním, soustružením, frézováním apod.

Znaky opotřebenosti vznikají hlavně na činných částech nástrojů během jejich používání. Vytvářejí se postupně a průběžně proměňují pracovní reliéf nástroje. K proměně reliéfu může dojít případně i skokově. Znaky opotřebenosti postupně překrývají původní znaky konečného výrobku.

Znaky, které lze nalézt v jednotlivých stopách, se dělí dle identifikační hodnoty na obecné znaky a zvláštní znaky.

Obecný znak umožňuje kriminalistickému expertu odhadnout skupinu a druh nástroje, kterým byla konkrétní mechanoskopická stopa vytvořena. Může se jednat například o stopu typického vzhledu vytvořenou dlátem, šíře záběrové stopy pilníku apod.

Zvláštní znak je vlastní pouze jednomu individuálnímu nástroji ze všech existujících. Nalézají se pouze na individuálním nástroji a nezáleží na tom, jestli byl vyroben sériově nebo jednotlivě. Může jít o charakteristické nerovnosti povrchu, jejichž uspořádání je neopakovatelné.

Významem kriminalistických stop je, že jejich zkoumání umožňuje vytvoření správné představy o situaci, při níž došlo k pokusu nebo spáchání trestného činu, o celkovém charakteru činu i jeho jednotlivých detailech. Může poskytnout informace o fyzických vlastnostech pachatele a o charakteristických vlastnostech či druhu nástroje, který použil. Mohou umožnit určit skupinovou příslušnost nástroje, případně dokonce identifikovat nástroj konkrétní a pomocí něj pak identifikovat osobu pachatele. Zkoumáním mechanoskopických stop může být poznán mechanismus vzniku těchto stop, jejich souvislost s událostí a podmínky jejich vytvoření.⁵³

Zajišťování mechanoskopických stop a způsoby jejich vyhodnocování

Zajišťování objektů a stop k mechanoskopickému zkoumání je upraveno množstvím zásad, které musí být dodrženy a jsou nezbytné pro následné mechanoskopické zkoumání. Nejprve je nutné stopu fixovat, aby se předešlo jejímu poškození. V následující části je nutné stopu popsat v protokolu o ohledání

---

⁵³KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 210

místa činu, zachytit její specifčnosti, jako jsou řezy, vrypy apod. Do stopy se nesmí nic přikládat, zejména podezřelé nástroje.

Stopa se poté dokumentuje fotograficky s přiloženým měřítkem. Nelze-li stopu zajistit „in natura“, pořídí se její odlitek. K tomuto účelu může být využita plastelína, sádra, silikon apod. Přímo pro kriminalistické využití je vyráběn tmel Mikrosil, je tudíž samozřejmě nejvhodnější. Pro zajištění „in natura“ lze stopu nalézající se na velkých a těžkých objektech oddělit např. vyříznutím. Na objektu se trvalým způsobem vyznačí strana, ze které mohlo dojít k působení na objekt, případně stopy, které vznikly v souvislosti se zajišťováním stopy. Nachází-li se v okolí stopy kousky oděru barvy, krevní stopy, či jiný materiál vhodný pro biologické, chemické či jiné zkoumání, zajistí se současně se stopou mechanoskopickou, aby se zabránilo jejich poškození. K zajištění stop nesmí být použity nástroje, u nichž se lze domnívat, že je použil pachatel.

Nástroje je vhodné zajišťovat i s násadami, případně s jejich nelebenými obaly či jinými částmi.

Zkoumání mechanoskopických stop se provádí metodami vizuálními, optickými, optoelektronickými a profilografickými, chemickými, fyzikálními a je využíváno i metod fotografických.

4.2.4. Trasologické stopy a způsob jejich vyhledávání a zajišťování

Kriminalistický vědní obor, který se zabývá zkoumáním a zajišťováním stop osob, zvířat a věcí, nepatřících do jiné skupiny kriminalistických stop se nazývá trasologie. Trasologické stopy jsou významným nositelem informací o předmětu, který je vytvořil a také o okolnostech a mechanismu vzniku stopy. Stopy zubů, uší, loktů, kolen, bosých nohou a stopy lidské lokomoce jsou zdrojem informací o biologických vlastnostech člověka.

„Trasologie je obor kriminalistické techniky, který se zabývá vyhledáváním, zajišťováním a zkoumáním stop nohou, obuvi, dopravních prostředků a stop dalších objektů podobného druhu. Trasologie zkoumá stopy těchto objektů, pokud jsou ve stopě zvyraženy znaky vnější struktury (morfologické znaky). Je tedy naukou o stopách, která zkoumá stopu jako

*zobrazení vnější stránky předmětu za účelem identifikace těchto předmětů nebo ke zjištění skupinové příslušnosti a k objasnění všech okolností spojených se vznikem trasologické stopy.*⁵⁴

Dělení trasologických stop

Trasologické stopy dělíme na plošné a objemové. Plošné se dále dělí na navrstvené a odvrstvené. Forma stop může být jak latentní, tak viditelná. K zajištění se používá fotoaparát. Sejmutí objemových stop se zajišťuje pomocí odlévání, plošné stopy se snímají na daktyloskopickou fólii. Oba druhy stop lze případně zajistit spolu s nosičem in natura.

Trasologické stopy lze také dělit podle objektu, který stopu zanechal. Stopy, které se vyskytují často na místě činu, jsou stopy obuvi. Na otisku podešví, je třeba věnovat pozornost zvláštním identifikačním znakům. Těmito znaky jsou opotřebenění podešve, stopy po opravě, praskliny. Podle druhu podešve lze pak stopu zařadit do určité skupiny (válená, minolitní, tvárniceová, rozměr obuvi, hloubka dezénu). Neobsahuje-li stopa bosých nohou informace o papilárních liniích, patří do zkoumání z oblasti trasologie. Z otisku bosé nohy lze zjistit informace o výšce a hmotnosti osoby, rozlišit dítě od dospělého člověka. K identifikaci osoby podle stop bosých nohou dochází zcela výjimečně.

Jak stopy obuvi, tak stopy bosých nohou mohou poskytovat informace o tzv. bipedální lokomoci člověka. Ty vypovídají o směru a vlastnostech pohybu, určuje, zda člověk šel, běžel či skákal. Poskytuje informace o délce kroku, dvojkroku, úhlu kladení nohou vzhledem k ose chůze a šířce chůze. Velkým přínosem pro určení pachatele je, jestliže má chůze nějaké zvláštnosti, jako je např. kulhání, chůze o holi, napadání na některou nohu apod. Ideálně lze tento druh zkoumat ve sněhu, případně jiném měkkém podkladu.

Kromě stop, které člověk zanechává při chůzi, se na místě činu mohou nacházet i stopy, které člověk vytvořil jinými částmi těla. Touto částí může být čelo, ucho, nos, koleno, ale i stopy rukavic, svetru apod. Hodnota těchto stop je taktická, určují skupinové zařazení. K identifikaci objektu vede tento druh stop pouze ve výjimečných případech. Částí těla, která slouží ke ztotožnění osoby, je

---

⁵⁴KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 222

chrup a jednotlivé zuby. Podle stop, vytvořeních odkousnutím nebo nakousnutím lze identifikovat pachatele činu. Často se využívají stomatologické záznamy při identifikaci mrtvol.

Na místě činu se lze setkat i se stopami nohou zvířat. Tyto stopy se na místě činu vyskytují méně často. Z případů, u kterých přicházejí v úvahu, můžeme jmenovat napadení zvířetem, pytláctví či krádež zvířat. Mimo otisků nohou do této skupiny patří i stopy např. drápů, rohů, parohů a zubů.

Trasologické stopy zanechávají také předměty, kterými člověk při trestné činnosti manipuluje. Mohou vznikat při přemísťování předmětů na místě činu. Jsou to stopy vytvořené například při přemísťování lidského těla, posouvání nábytku, tažení břemen apod. Význam těchto stop je převážně taktický, upozorňuje na změny provedené na místě činu.

Poslední kategorií trasologických stop jsou stopy dopravních prostředků. K identifikaci dochází podle stop vytvořených dezénem. Podle jeho stop lze určit, jedná-li se o vozidlo osobní, nákladní či motocykl. Podle rozchodu kol, případně rozvoru lze vozidlo specifikovat ještě blíže. Opět je nutné, věnovat se znakům, které by mohly vést k individuální identifikaci pneumatiky (vyboulení na pneumatice, specifický dezén, nerovnoměrné sjíždění pneumatiky, částečné probrždění pneumatiky apod.).

Zajišťování trasologických stop

Trasologické stopy se zajišťují ofotografováním za normálního osvětlení, samozřejmě v případě, že je stopa dobře viditelná. Vždy je nutné stopu ofotografovat s použitím měřítka, přiloženého těsně podél stopy. Fotografie se pořizuje v kolmém směru na stopu. Jestliže není stopa na objektu viditelná, lze ji fotografovat pod šikmým osvětlením 10-15 stupňů. Fotografování se používá u stop objemových i plošných.

Trasologické stopy lze také snímat na daktyloskopickou fólii. Tímto způsobem se zajišťují plošné stopy (např. v prachu). Barva folie musí být zvolena vhodně vzhledem k barvě materiálu. Stopa se nejprve ofotí.

Další způsob využívaný při zajišťování plošných stop je elektrostatické snímání. Princip spočívá v přenosu prachových částic, k tomu to účelu je

využíván elektrostatický náboj. Prachové částice jsou nejprve nabity elektrostatickým nábojem a tyto částice následně přilnou na černou nebo průhlednou snímací folii. Při správně zvolené folii a tudíž dosažení ideálního kontrastu, lze následně otisk na folii fotografovat. Tento způsob snímání lze zvolit pro jakýkoliv povrch, ať už porézní, či neporézní, stopy mohou být tvořeny suchými zbytky nebo prachem. Povrchy ale jinak musí být relativně čisté. Elektrostatická metoda je nejčastěji využívána při snímání z papíru a textilií.

Přístroje pracující na principu elektrostatického snímání lze využít jak v laboratoři, tak i při práci na místě činu, záleží na typu přístroje.⁵⁵

Objemové stopy se zajišťují také odlitím. K tomuto účelu lze využít například sádru, dentální hmotu (Stomaflex, Dentaflex), či jinou hmotu např. Lukoprén N1522. Tento druh odlévacích hmot je schopen zachytit i jemné znaky struktury reliéfu objektu. Při odlévání stop (otisk zubů v čokoládě, otisk podešve ve sněhu apod.), které by byly zničeny působením tepla (sádra při vytvrzování vyvíjí teplo), se k tomuto účelu použijí hmoty, které při tvrdnutí teplo nevyvíjí, jako např. Tewesil. Před odlíváním se stopa vždy fotografuje. Jestliže je potřeba odlít stopu v sytkém materiálu, musí být nejprve zvýšena jeho soudržnost. K tomuto účelu se používá např. Akutol, který se rozpráší na stopu a po krátké době je na původně sipké stopě vytvořena krusta, která umožní její následné odlití.

Zkoumání trasologických stop

Pro zkoumání trasologických stop se nejčastěji využívají metody vizuálního porovnávání, superprojekce – překrývání, geometrické konstrukce, bodování a komparace. Kriminologickým ústavem Praha byl vytvořen systém TRASIS. V databázi tohoto systému jsou uloženy zajištěné stopy, které lze v databázi vyhledávat a identifikovat.

4.2.5. Biologické stopy a systém jejich vyhledávání a zajišťování

„Kriminologická biologie je aplikovanou biologickou vědou, která kriminologické praxi slouží vyhledáváním, zajišťováním, zkoumáním a

---

⁵⁵ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK. *Kriminologika. Teorie, metodologie a metody kriminologické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. s. 226-228

*vyhodnocováním biologických stop lidského, zvířecího nebo rostlinného původu*⁵⁶

Biologický materiál lidského původu je pro kriminalistiku nedůležitějším materiálem. Tento materiál lze rozdělit do tří skupin, dle způsobu, jakým došlo k jeho oddělení od zbytku organismu. Do první skupiny patří materiál odloučený samovolně, tedy bez použití násilí. Jedná se např. o chlupy, vlasy, kožní šupinky, slzy, zvratky, moč, výkaly, menstruační krev, plodovou vodu, ejakulát apod. Do druhé skupiny patří materiál oddělení za použití zevního násilí, např. krev, části tkání apod. Třetí skupina obsahuje materiál z organismu, který zanikl, může se jednat o kosti, části těl, mrtvoly apod.

Materiál zvířecího původu má z hlediska kriminalistické praxe význam pouze minimální. Dá se říci, že ke zkoumání zvířecího materiálu dochází pouze do doby, než se potvrdí, že se nejedná o materiál lidský.

Z hlediska použitelnosti je na tom materiál rostlinného původu stejně jako materiál původu zvířecího. K jeho zkoumání dochází zřídla, přichází v úvahu např. při zkoumání výrobků z tabáku, k jejichž nálezu došlo na místě činu.

Vyhledávání a zajišťování biologických stop

Z hlediska vyhledávání lze biologické stopy rozdělit na latentní, jako je např. pot, plodová voda, slzy, sliny a viditelné, mezi které patří krev, výkaly, kusy tkání, kosti apod.

Rozhodujícím faktorem při vyhledávání stop jsou zkušenosti technika. Musí vědět, kde by se stopa mohla nacházet, znát jejich charakteristiku a vzhled. Pečlivost a opatrnost je zapotřebí při zjišťování stop na místech, jejichž barva je podobná jako barva lidského materiálu. Může se jednat například o kapku krve na tmavém koberci. Úkol bude o to obtížnější, bude-li se jednat o mikrostopy (kousky kůže na světlé podlaze, zbytky otřené kapky krve apod.).

K vyhledávání biologických stop lze použít několik metod, napomáhajících zviditelnění stop. Lampa s UV zářením způsobí fluorescenci některých stop (sperma) nebo naopak jejich ztmavnutí. Chemickou látkou používanou ke zvýraznění krevních stop je Luminol. Tato látka má tu vlastnost, že

---

⁵⁶MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika, 2. přepracované a doplněné vydání*, Praha, C.H. BECK, 2004, s. 176

při styku s krví začne vlivem oxidace železa obsaženého v hemoglobinu vydávat jasné modré světlo. O-tolidin při oxidační reakci mění svoje zbarvení do modrozelená. Při použití chemických látek může dojít k poškození biologického materiálu do té míry, že se pro další zkoumání stane nepoužitelným.

Při zajišťování biologických stop musí být dbáno opět na dodržování několika pravidel. Biologická stopa nesmí nikdy přijít do kontaktu s holou rukou. Zaprvé by došlo ke znehodnocení biologické stopy, zadruhé by mohlo dojít k nákaze, může se samozřejmě jednat o infekční materiál. Používané nástroje a obaly musí být čisté. Je-li to technicky možné, stopu je lepší zajistit i s nositelem (in natura). Není-li technicky možné stopu in natura zajistit, musí dojít k oddělení stopy od podkladového materiálu. Stopa může být například setřena vatovým tampónem nebo seškrábána pomocí skalpelu. V těchto případech musí být současně zajištěn též vzorek podkladového materiálu. Biologická stopa, která bude odeslána ke zkoumání, musí být vždy suchá. Důvodem této podmínky je skutečnost, že suchý materiál mnohem hůře podléhá hnilobě, plísním či biochemickému rozkladu. Vždy je nutné zajistit všechny biologické materiály nalezené na místě činu. Není totiž možné na místě činu určit, jestli všechny pocházejí pouze z jednoho zdroje. Musí dojít k zajištění srovnávacího biologického materiálu (bukálních stěrů) od organismů, které se vyskytují na místě činu., resp. se na místě činu pohybovaly, když byla páchána trestná činnost. Kriminalistický technik je oprávněn provést odběr vlasů či slin, nezajišťuje odběr tělních tekutin (krev, moč, ejakulát, poševní sekret), tato úloha je svěřena specializovanému zdravotnickému zařízení.

Vyhodnocování biologických stop

Biologické stopy se zkoumají za účelem identifikace osoby, která stopu vytvořila. Zkoumání probíhá ve čtyřech na sebe navazujících etapách.

První etapa má za úkol odhalit, jedná-li se skutečně o biologický materiál. Konkrétně se stanovuje, o jaký druh materiálu se jedná (pot, slina, krev apod.).

Druhá etapa zkoušky probíhá již v laboratoři. Jedná se o specifické zkoušky, podle druhu biologického materiálu, které prokáží, zda se jedná o biologický materiál, resp. určí jeho druh.

Etapa třetí má za úkol určit jedná-li se o materiál zvířecího, nebo lidského původu.

Čtvrtá etapa má za úkol co nejlíže vyspecifikovat materiál lidského původu. Jejím cílem je co možná nejvíce individualizovat osobu, která je původcem biologického materiálu.

Z biologické stopy lze získat DNA pro účely analýzy. Analýza DNA je spolehlivou a velmi přesnou metodou k identifikaci osoby. Obrovskou výhodou je skutečnost, že pro individuální identifikaci osoby stačí 0.000000000005 g DNA. Takovéto minimální množství však s sebou nese obrovské riziko kontaminace. Identifikaci osoby lze provést pouze v případě, že existuje srovnávací materiál.

4.3. Význam kriminalistických stop

Jak již bylo řečeno, kriminalistika dělí stopy na paměťové a materiální. Který druh stop má větší význam není možné určit. Oba druhy stop jsou nepostradatelné a informace z nich získané mohou být nezbytné k identifikaci osoby, která je zanechala na místě činu, zjištění způsobu, jakým byl trestný čin spáchán a celou řadou poznatků, které souvisejí s vyšetřovanou událostí. Hodnota a význam kriminalistické stopy je odvislá od množství informací, které stopa poskytuje k objasnění kriminalisticky relevantní události. Kriminalistická stopa má hodnotu kriminalisticko-taktickou, kriminalisticko-technickou a hodnotu procesní.

Hodnota kriminalisticko-taktická. Tato hodnota stopy se využije zejména při posouzení a kriminalistickém využití způsobu páchaní kriminalisticky relevantních událostí. Stopa s kriminalisticko-taktickou hodnotou poskytuje informace, které jsou pro vyšetřování potřebné. Umožňuje například typování pachatele, vytyčení kriminalistických verzí, apod.

Hodnota kriminalisticko-technická. Tato hodnota stopy umožňuje stopu zjistit, zajistit, zkoumat a vyvozovat závěry i její kvalitě. Stopa nese informaci, díky níž je možné ztotožnit, případně vyloučit objekt, který stopu vytvořil. Technická kvalita materiální stopy, se předběžně posuzuje před jejím zajištěním. Protože i stopa výborné kvality může být z hlediska objasňování bezvýznamná,

naopak i stopa, jejíž technická kvalita je nízká, může mít význam velmi vysoký, třeba i rozhodující, technická kvalita materiálních stop pro jejich zajištění není rozhodující.

Procesní hodnota stopy. Tuto hodnotu stopa nabude, jestliže má hodnotu důkazu použitelného v trestním řízení. Aby byla důkazem, musí být řádně zjištěna, zajištěna a zadokumentována tak, aby bylo nade vší pochybnost jasné, že se jedná o stopu, která byla zajištěna v místě kriminalisticky relevantní události dle platných právních předpisů.

5. Závěr

Jak jsem již zmínil v úvodu, při výběru tématu diplomové práce jsem měl velice snadnou volbu. Již v první kapitole, která se věnuje místu činu, jsem však pocítil o jak hlubokou a složitou materii se jedná. Počáteční obavy o dosažení minimálního předepsaného rozsahu práce, však velice rychle opadly a nastaly obavy naprosto opačné. Zjistil jsem, že každá kapitola této diplomové práce by, co do rozsahu problematiky, bez problémů vystačila na samostatnou diplomovou práci.

Práce dle mého názoru potvrzuje to, co jsem nastínil v úvodu. Je jím skutečnost, že význam místa činu je pro trestní řízení obrovský. Může dokonce nastat situace, kdy místo je jediným zdrojem informací. Místo činu je zajisté nejdůležitějším zdrojem stop, které pachatel zanechal v materiálním prostředí svým jednáním. S hodnotou stop a jejich počtem úměrně roste i význam místa činu pro objasnění vyšetřované události. Dle místa činu je určena příslušnost orgánů činných v trestním řízení, stanovená trestním řádem. Úkolem těchto orgánů je postupovat tak, aby dosáhly účelu trestního řízení, což v obecné rovině znamená realizovat trestní právo hmotné. Místní příslušností, společně s příslušností funkční a věcnou je stanoveno, který subjekt bude provádět ohledání místa činu.

Význam ohledání místa činu je mimořádný, co se týče vyšetřování trestného činu a odhalení jeho pachatele. Zvláště důležité je ohledání u trestných činů a událostí, jako jsou například vloupání do bytů, prodejen a skladů, vražda či dopravní nehoda. V těchto případech se prakticky bez ohledání nelze obejít. Orgány provádějící ohledání by samozřejmě měly vždy zvolit správný postup ohledání, dbát všech zásad a neměly by se dopouštět chyb, pro úspěšný průběh vyšetřování by to mohlo mít tragický význam. Ohledání místa činu bezpochyby slouží jako důkazní prostředek. Má ovšem i další význam, mám na mysli význam operativně pátrací. Na základě ohledání místa činu lze vytyčit vyšetřovací verze a je významné z hlediska dalšího postupu ve vyšetřování. Pozornost je během ohledání věnována také podmínkám, za kterých ke spáchání činu došlo a které spáchání činu umožnily. Z tohoto pohledu ohledání přispívá k prevenci trestné činnosti.

Stejně důležité jako provedení vlastního ohledání, což samozřejmě obnáší i zjištění a zajištění všech stop, které se na místě nacházejí, je jeho řádné zadokumentování. Právě řádné zadokumentování poskytuje onu důkazní hodnotu, jestliže pokulhává kvalita zadokumentování, přímou úměrou pokulhává i důkazní hodnota.

Ve své práci jsem chtěl objasnit, jaký má místo činu význam pro trestní řízení. Odhalit, jak se místo činu dokumentuje pro účely trestního řízení a poukázat na to, co všechno lze na místě činu zjistit a jak s těmito poznatky následně naložit, aby mohl být splněn účel trestního řízení, tedy zjistit, zdali se trestný čin stal, jestliže ano, o jaký trestný čin se jedná, vyhledat a usvědčit pachatele tohoto trestného činu a v neposlední řadě zajistit, aby mu byl uložen spravedlivý trest.

RESUMÉ

The topic of my thesis is "The significance of a crime scene in criminal justice."

The findings obtained at the crime scene subsequently influence the direction the investigation will take. The first information from the crime scene is irreplaceable, it is then extended, modified, or refuted by further investigation. In addition to objective context, information from the crime scene also provides us with information about the subjective aspects of the offender's actions and the motives for it. The crime scene is a source of material evidence that is important for the clarification of events. This evidence, which the offender created by his actions and which can be reconstructed on the basis of the knowledge of objective facts, helps us form an idea of why and how he acted, and other facts might also come out clarifying the origin of the investigated event. Thus, the crime scene can rightfully be considered a basic source of information both for the activity of criminalists and for criminal proceedings.

The first chapter of the thesis describes the way of perceiving the crime scene, describes the crime scene in terms of criminal law, both substantive and procedural. The crime scene is also described in terms of criminology. The second chapter focuses on examining the crime scene as a significant way for law enforcement authorities to obtain immediate information about the criminally relevant site of the event. The third chapter is dedicated to the clues obtained on the scene. It describes the way they are properly identified, secured and evaluated so that they can subsequently serve as evidence in criminal proceedings.

In the last chapter of the diploma thesis I attempt to summarise the answer to the question of the role of the crime scene in the criminal proceedings.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH PRAMENŮ

LITERATURA

BĚLKIN, R.S., VINBERG, A.I. *Kriminalistika, Obščeteoretičeskije problémy*. Juridičeskaja literatura. Moskva, 1973

CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. PČR, Praha, 1995

CHMELÍK, J.: *Ohledání místa činu*. 2. vydání. Praha MV ČR, 1999

CHMELÍK, J. a kol.: *Místo činu a znalecká dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2005

CHMELÍK, J.: *Účast znalce na místě činu a otázky s tím spojené*. Kriminalistika, 2005, č. 4

CHMELÍK, J. a kol.: *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005

JELÍNEK, J. a kol. : *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 6. vydání. Praha: Leges, 2016

MUSIL, J, KONRÁD, Z. SUCHÁNEK, J.: *Kriminalistika*, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2001

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika, 2. přepracované a doplněné vydání*, Praha, C.H. BECK, 2004

MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: C. H. BECK, 2007

KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J., *Kriminalistika, Kriminalistická taktika a metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015

KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014

NĚMEC, M.: *Kriminalistická taktika pro policisty*. EUROUNION, s.r.o. ,2004

PROTIVINSKÝ, M. *Kriminalistická stopa*. AUC-Iuricide. Monographia XXIII. Praha, 1976

PROTIVINSKÝ, M., KLVAŇA, K., *Základy kriminalistiky*, 2. vydání. Praha: Armex publishing s.r.o., 2007

Doc. Ing. ROMAN RAK, Ph.D. a kol. *Nejnovější metody primárního zajištění místa zásahu*. Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s. Karlovy Vary, 2015

STRAUS, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*, 3. rozšířené vydání. Plzeň Aleš Čeněk, 2006

STRAUS, J., a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2013

STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2010

SUCHÁNEK, J. a kol. *Kriminalistika – kriminalistickotechnické metody a prostředky*. 2. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1999,

TIPLICA, M. a kol.: *Doplňková skripta z kriminalistiky*. 1. vydání. Vydavatelství PA ČR, 1997

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku

Zákon č. 141/1961Sb. o trestním řízení soudním

Zákon. č. 40/2009Sb., trestní zákoník

Zákon č. 239/2000Sb., o integrovaném záchranném systému

JUDIKATURA

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze 16. 7. 1980 sp. zn. Ndv 6/80. č. 2/1981 [R 2/1981 tr.]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 2. 1996, sp. zn. Ntdn 1/96 [R 31/1996 tr.]

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.6.2014, sp. zn. 7Td35/2014

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 100/2001 ze dne 7. prosince 2001 ke kriminalistickotechnické činnosti Policie České republiky č. 100/2001. Praha: Policejní prezidium, 2001

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 30/2009 ze dne 21. dubna 2009, o plnění úkolů v trestním řízení. Praha: Policejní prezidium, 2009

INTERNETOVÉ ZDROJE

https://zpravy.idnes.cz/vedci-z-vyvijej-i-pristroj-ktery-by-poznal-cloveka-podle-pachu-jako-pes-1z9-/domaci.aspx?c=A140905_175800_domaci_jp ke dni 21.1.201

